

PB

1988

10/11

Październik-Listopad

PORADNIK BIBLIOTEKARZA

MIESIĘCZNIK STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH

- Biblioteki szkół elementarnych we Francji
- Propozycje zmian w programie przysposobienia czytelniczego
- Kanon lektur - propozycje zmian
- Laureaci Nagrody im. Heleny Radlińskiej

TREŚĆ

- Ewa Wójcik 3 BIBLIOTEKI SZKÓŁ ELEMENTARNYCH WE FRANCJI
- Wanda Krzyżewska 8 KILKA UWAG O CZYTELNICTWIE W SZKOLE PODSTAWOWEJ
- Maria Grudzińska 11 PROPOZYCJA ZMIAN W PROGRAMIE PRZYSPOSOBIENIA CZYTELNICZEGO I INFORMACYJNEGO W SZKOLE PODSTAWOWEJ
- Grażyna Szpulak 13 FORMY REKLAMY KSIĄŻKI I CZASOPISMA W BIBLIOTECE SZKOLNEJ
- Jan Burakowski 15 DOBRE TRADYCJE — OD WCZORAJ I OD DZIŚ
- Piotr Polus 17 KANON LEKTUR. Propozycje zmian
- Krystyna Kuźmińska 19 LAUREACI NAGRODY IM. HELENY RADLIŃSKIEJ ZA WYBITNE OSIĄGNIĘCIA W DZIEDZINIE BIBLIOTEKOZNAWSTWA I BIBLIOTEKARSTWA W ROKU 1988
- Stanisława Niedziela 23 BIBLIOTEKA I JEJ ZBIORY — lekcja biblioteczna
- Barbara Jachimczak 24 PRZEZ ŚWIAT IDĄCE WOŁANIE (scenariusz apelu pokoju dla kl. VIII)
- Beata Dorosz 27 ROCZNICE LITERACKIE 1989
- Krystyna Bielska 30 PRZEPISY KATALOGOWANIA DOKUMENTÓW DŹWIĘKOWYCH. Katalogi dokumentów dźwiękowych
- Jerzy Bednarz 32 PRAWO BIBLIOTECZNE
- Władysława Wasilewska 34 Z ŻAŁOBNEJ KARTY — HELENA FALKOWSKA

Nakładem — Wydawnictwa „Czasopisma Wojskowe”, ul. Grzybowska 77
00-590 Warszawa tel. 20-42-85.

REDAKTOR NACZELNY: Władysława Wasilewska. **KOLEGIUM DORADCZE:**
Małgorzata Broll, Jan Burakowski, Jadwiga Chiopecka, Marcin Drzewiecki,
Andrzej Kempa, Krystyna Kuźmińska, Józef Lewicki (przewodniczący),
Danuta Przemieniecka.
REDAKTOR TECHNICZNY: Elżbieta Matusiak

Wydawca: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
Adres redakcji i administracji: 00-953 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. 27-08-47
Cena zł 440,—. Prenumerata kwartalna 660,— zł. Podpisano do druku i druk ukończono w listopadzie 1988 r. Nakład 23 000 egz. Ark. druk. 2,25, ark. wyd. 3,50
Papier ilustr. ▽ kl., 70 g.

Wojskowa Drukarnia w Gdyni. Zam. 0798 z 1988 r.

F-4

KORRESPONDENCI TERENOWI: CHELM — Irena Muda — Woj. Bibl. Publ., plac Tysiąclecia 3, tel. 530-61, GORZÓW WIELKOPOLSKI — Lucyna Kotecka — Woj. Bibl. Publ., ul. Łokietka 27, tel. 233-47. OPOLE — Janina Kościół — Filia nr 4 Woj. Bibl. Publ., plac Hanki Sawickiej, tel. 450-30. TARNÓW — Zofia Rogowska — Woj. Bibl. Publ., ul. Staszica 6, tel. 23-20-33.

Biblioteki szkół elementarnych we Francji

EWA WÓJCIK

POCZĄTKI

Pierwsze pisemnie udokumentowane uwagi dotyczące gromadzenia księgozbiorów w szkołach francuskich znajdują się w dekreście z grudnia 1792 r. o organizacji szkół początkowych¹. Rzeczywisty rozwój bibliotek szkolnych przypada jednak dopiero na lata sześćdziesiąte XIX w., kiedy zaczęto je tworzyć w myśl okólnika Ministerstwa Nauczania Powszechnego z maja 1860 r. Nakazywał on nabywanie szaf bibliotecznych dla każdej szkoły elementarnej celem „wyposażenia jej w zbiory interesujących dzieł, których potrzeba każdego dnia powinna być coraz bardziej odczuwana”². Uchwała z 1 czerwca 1862 r. określiła formę biblioteki jako biblioteki klasowej. Z bibliotek tych zaczęto wypożyczać książki nie tylko obecnym i byłym uczniom, ale i ich rodzinom. Fundusze na zakup pochodziły z Dyrekcji Szkolnictwa I Stopnia i rad generalnych. W r. 1863 było takich bibliotek już 4333, a w dwa lata później — 10 000³. Ponieważ korzystali z nich tak-

że dorośli, nazywano je również bibliotekami ludowymi szkół publicznych.

Szybki wzrost liczby bibliotek zatrzymał się około roku 1890. Wystąpiło znaczne zróżnicowanie w rozmieszczeniu bibliotek szkolnych — na północy posiadało je ponad 60% szkół, na południu — 20—50%. Tam, gdzie było najmniej bibliotek, posługiwano się prawie wyłącznie gwarą. W r. 1906 w ponad 30 tys. szkół bibliotek nie było w ogóle, a w wielu istniejących zbiory ograniczały się do minimum.

Z ankiety przeprowadzonej w rok później przez Dyrekcję Szkolnictwa I Stopnia wynika, że przyczyna zahamowania rozwoju bibliotek szkolnych leżała przede wszystkim w braku środków finansowych i nieuregulowaniu statusu bibliotekarza. Praktycznie bibliotekę mógł prowadzić każdy chętny nauczyciel lub pracownik administracyjny, zazwyczaj zajmujący się przede wszystkim swoją zasadniczą pracą i nie mający żadnego przygotowania do pełnienia funkcji bibliotekarza⁴.

ZNACZĄCY AKT PRAWNY

Głosy krytyki i przeprowadzone badania przyczyniły się do powstania w grudniu 1915 r. nowej uchwały, która

¹ Poindron P.: *La lecture et les bibliothèques*. W: *Education continue*. Paris 1959 s. 1055.

² Vaniscotte F.: *Quelques éléments d'histoire sur les origines de la bibliothèque scolaire*. „Revue AUBE” 1934 nr 1 bis s. 10.

³ Poindron P.: *La lecture...* jw. s. 1055.

⁴ Jw. s. 1055.

nie zdołała wprawdzie wpłynąć na poprawę istniejącej sytuacji, była jednak najbardziej znaczącym aktem w historii bibliotek szkolnych do lat powojennych. Jej artykuły głosiły m. in. że:

„wszystkie szkoły elementarne muszą posiadać bibliotekę, która nosi nazwę biblioteki szkoły publicznej. Dwie szkoły lub więcej w gminie lub w gminach sąsiadujących mogą współdziałać w tworzeniu jednej biblioteki (art. 1).

Biblioteki szkół publicznych są otwarte dla uczniów szkoły, ich rodziców i członków organizacji szkolnych. Książki wypożycza się im bezpłatnie lub oddaje do ich dyspozycji na miejscu (art. 2).

Jeżeli to możliwe, bibliotekę zakłada się w sali specjalnie zaopatrzonej w umeblowanie niezbędne dla potrzeb czytelnika (art. 3).

Biblioteki szkół publicznych otrzymują: 1. pomoc państwa, departamentu i gminy, 2. dary, zapisy, pieniądze i książki od stowarzyszeń i osób prywatnych, 3. składki zbierane na rzecz biblioteki, wpłaty czytelników, którzy książki zgubili lub zniszczyli, 4. pieniądze ze sprzedaży dzieł wykreślonych z katalogu (art. 4).

Każdą biblioteką zarządza komitet, w którego skład wchodzi: mer gminy lub jego zastępca, delegat gminy sprawujący nadzór nad szkołą, nauczyciel bibliotekarz oraz trzech dowolni członkowie (art. 7).

Mimo takich posunięć legislacyjnych, sondaż przeprowadzony w r. 1929 wykazał, że tylko 40 gmin dysponowało „salami specjalnie zaopatrzonymi w umeblowanie niezbędne dla potrzeb czytelnika”⁵. Jedną z przyczyn był fakt, że we Francji dopiero w r. 1901 uchwalono prawo o powstawaniu stowarzyszeń, które — jak wskazuje historia bibliotek szkolnych w krajach anglosaskich — mogły wspomóc rozwój bibliotek zwłaszcza na wsi i w małych miastach.

ZMIANY POWOJENNE

Sytuację zmienili dopiero powojenne reformy kładąc nacisk na niezbędną rolę biblioteki w procesie kształcenia. Zmiany po II wojnie światowej były następstwem przemian społeczno-gospodarczych we Francji, rozwoju ekonomicznego, wzrostu urbanizacji kraju. Podniosła się liczba uczniów w związku z wyżem demograficznym i wzrostem aspiracji dotyczących wykształcenia. Podejmowano próby odejścia od tradycyjnych struktur szkolnych i metod pedagogicznych, co w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych stało się bodźcem do innego spojrzenia na funkcje bibliotek szkolnych.

Zanim to nastąpiło, biblioteki szkół elementarnych były nadal tylko biblio-

tekami klasowymi. Brak odpowiedniej pomocy finansowej ze strony władz oświatowych skłonił władze miejskie do poszukiwania innych sposobów szerszego udostępniania książek uczniom.

Interesującym przykładem jest Tours. W r. 1950 z inicjatywy zastępcy mera oraz dyrektora jednej ze szkół otwarto tam — dzięki współpracy z biblioteką miejską, której powierzono zakup i opracowanie książek — ośrodek wypożyczeń dla szkół. Przywożone książki przekazywano nauczycielom, a po 6 tygodniach następowała wymiana. Niedogodnością była mała liczba książek — 70 na 300 uczniów — oraz krótki, 6-tygodniowy okres między kolejnymi wymianami⁶.

W r. 1956 w celu zwiększenia dostępu uczniów do książek Rada Miejska w Tours przyznała fundusz na zakup i wyposażenie bibliobusu szkolnego, który obsługiwał wszystkie szkoły gminy co trzy tygodnie. Księgozbiór obejmował także publikacje potrzebne nauczycielom do prowadzenia lekcji.

Bibliobus w Tours nie był innowacją. Bibliobusy były wykorzystywane wcześniej przez Centralną Bibliotekę Wypożyczania (Bibliothèque Centrale de Prêt). Zapewnia ona do dziś bezpłatne wypożyczanie książek gminom liczącym poni-

⁵ Hassenforder J.: *Développement des bibliothèques publiques et scolaires en France 1880—1970*. W: *La bibliothèque institution éducative*. Paris 1972 s. 67.

⁶ Fillet R.: *Bibliobus szkolny w Tours*. „Zeszyty Przekładów 1963 nr 2 s. 29.

zej 20 tys. mieszkańców. Magazyny mieszczą się przede wszystkim w szkołach, merostwach i domach kultury⁷.

NOWE KONCEPCJE

Do początku lat siedemdziesiątych, kiedy w szkołach elementarnych funkcjonowały w niezmięnionej formie biblioteki klasowe, inicjatywy zmian podejmowano w szkołach średnich. W nich od lat pięćdziesiątych zaczęły powstawać biblioteki ogólnoszkolne, skupiające w jednym pomieszczeniu księgozbiory wszystkich bibliotek klasowych.

W szkolnictwie średnim powstał pierwszy Lokalny Ośrodek Dokumentacji Pedagogicznej, pierwsze Służby Dokumentalne — SD (Service de Documentation), połączone w r. 1966 z bibliotekami w Służby Dokumentacyjne i Informacyjne — SDI (Service de Documentation et d'Information). Wraz z reformami struktury szkolnictwa i reformami programowymi określono uprzywilejowaną pozy-

cję zbiorów bibliotecznych w kształceniu. W r. 1974 Służby Dokumentacyjne

i Informacyjne przekształcono w Centra — CDI (Centre de Documentation et d'Information), które stają się prawdziwymi ośrodkami wiedzy, wspomagającymi i wzbogacającymi proces nauczania i wychowania w szkole. Jest to typ współczesnej biblioteki szkolnej, która gromadząc wszelkie materiały dydaktyczne zapewnia wszechstronną pomoc w nauczaniu i daje uczniom możliwość indywidualnego zdobywania wiedzy. Słowo „centrum” wskazuje także centralną pozycję, jaką CDI powinno zajmować z racji swoich funkcji w strukturze szkoły⁸.

Rozwój bibliotek w szkołach średnich uwidocznił stagnację bibliotek szkół elementarnych. Inicjatywy zmian tej sytuacji podejmowali przede wszystkim bibliotekarze i pedagodzy.

W r. 1972 dwa specjalne numery (21 i 22) czasopisma „Lecture et Bibliothèques” poświęcono czytelnictwu dziecięcu i zanalizowano w nich doświadczenia bibliotek ogólnoszkolnych w zagranicznych szkołach podstawowych. W tym też roku z inicjatywy „La Joie par les livres”, najbardziej aktywnego stowarzyszenia we Francji działającego na rzecz powstawania bibliotek dziecięcych, oraz dzięki pomocy finansowej fundacji „Echanges et Bibliothèques” powstała pierwsza biblioteka ogólnoszkolna w szkole elementarnej w Muy w Prowansji, a następnie w Bretanii i w Paryżu.

Nowe koncepcje realizowane w szkołach średnich rozszerzono na szkoły elementarne okólnikiem z 20 sierpnia 1973 r. W r. 1974 naukowcy z Państwowego Instytutu Dokumentacji i Badań Pedagogicznych — INRDP (Institution National de Recherche et de Documentation Pédagogiques) oraz bibliotekarze z „La Joie par les livres” w wyniku dyskusji sformułowali tezy na temat roli biblioteki w szkole elementarnej i założyli stowarzyszenie na rzecz rozwoju działalności kulturalnej w instytucjach oświatowych — ADACES (l' Association pour le Développement des Activités Culturelles dans les Établissement Scolaires). Stowarzyszenie to powstało specjalnie w celu przeprowadzenia eksperymentu w bibliotekach szkół elementarnych. INRDP wybrał z pięćdziesięciu szkół — sześć, w których tytułem próby wprowadzono biblioteki — centra dokumentalne (BCD — Bibliothèque — Centre Documentaire). Były to szkoły w Auxerre, Evry, Longvic, Poitiers, Rouen, Saint-Quentin⁹.

⁷ Hassenforder J.: *Le développement des bibliothèques et des centres documentaires dans l'enseignement depuis 1945*. „Inter-CDI” 1984 nr 72 s. 5.

⁸ Jw. s. 7.

⁹ *La bibliothèque-centre documentaire vers une nouvelle école élémentaire*. Paris 1977 s. 8.

Celem eksperymentu było zbadanie wpływu nowej postaci biblioteki na zmodyfikowany proces nauczania oraz określenie założeń jej przyszłego działania. Przewidywano, że biblioteka — centrum będzie nowoczesną placówką, która przez odpowiednie zagospodarowanie przestrzeni i udostępnianie dokumentów różnego typu będzie wspomagać proces dydaktyczny i stworzy dodatkowo warunki do uczenia się indywidualnego i do pracy w grupie.

Każda ze szkół otrzymała pełnoetatowego bibliotekarza, odpowiedni księgozbiór i sprzęt. Zasady działania BCD, opracowane przez bibliotekarzy z „La Joie par les livres” i pedagogów z Państwowego Instytutu Dokumentacji i Badań Pedagogicznych, zostały zawarte w nocie numer 4 tegoż instytutu. Wynika z niej, że funkcją BCD jest także rozwój czytelnictwa i rozbudzanie w uczniach, w warunkach wolnego dostępu do półek, chęci samokształcenia. Bibliotekarz pełni dyskretną rolę animatora przez indywidualny kontakt z dzieckiem, organizując wystawy, głośne czytanie zachęca uczniów do kontaktu z książką i do udziału w pracach bibliotecznych¹⁰.

BIBLIOTEKI — CENTRA DOKUMENTALNE

Przeprowadzony eksperyment wywołał zainteresowanie wśród bibliotekarzy i nauczycieli. W r. 1976 ADACES opublikowało broszurę *La bibliothèque-centre documentaire vers une nouvelle école élémentaire* poświęconą jego rezultatom. Ukazano w niej, że prowadzenie takich bibliotek oraz przypisanie ich funkcjonowaniu roli ważnego czynnika w rozwoju zainteresowań czytelniczych i samodzielnych inicjatyw poszukiwawczych znalazły potwierdzenie w rzeczywistości. Od tej pory ADACES i INRDP szeroko popularyzują w publikacjach tę postać biblioteki.

Mimo to zakładanie BCD nie wyszło jeszcze poza fazę eksperymentalną. Ministerstwo Edukacji nie wydało aktu prawnego nakazującego wprowadzanie tych bibliotek we wszystkich szkołach elementarnych. Nie wydano norm dotyczących organizacji prac bibliotecznych¹¹.

Na razie zakładanie i funkcjonowanie BCD zależy od inicjatywy nauczycieli, dyrekcji szkoły, rodziców, władz miejskich i różnych lokalnych stowarzyszeń. Najważniejsza jest inicjatywa i aproba nauczycieli i dyrekcji szkoły, gdyż projekt powstania BCD, jak każdy inny dotyczący szkoły, musi być zaakceptowany przez radę pedagogiczną, która określa także funkcjonowanie biblioteki. Jeśli nauczyciele nie widzą potrzeby istnienia BCD w ich szkole, biblioteka w takich przypadkach pozostaje nadal biblioteką klasową.

W różnych szkołach zakładanie i funkcjonowanie BCD może przebiegać inaczej, ale działania te można sprowadzić do pewnego schematu. Po podjęciu decyzji założenia biblioteki — centrum dokumentalnego tworzy się komitet organizacyjny, który opracowuje projekt jej powstania od strony administracyjnej i określa zasady jej działania¹².

Nie istnieje określony model biblioteki — centrum dokumentalnego, ale według wskazówek ADACES i Państwowego Instytutu Dokumentacji i Badań Pedagogicznych biblioteka taka powinna mieć ściśle określone funkcje przed jej powstaniem. Zaleceń dostarczają publikacje tych dwóch instytucji, a wskazówek — broszury, poradniki, artykuły pisane przez nauczycieli i bibliotekarzy, którzy prowadzą już BCD w swoich szkołach. Porad udziela także „La Joie par les livres”, sekcje młodzieżowe bibliotek miejskich, regionalne i departamentalne centra dokumentacji pedagogicznej, które dysponują odpowiednią dokumentacją i organizują pokazy w szkołach, w których takie biblioteki już istnieją.

Decydującą rolę w zakładaniu BCD odgrywają możliwości finansowe — bez nich istnienie biblioteki — centrum dokumentalnego jest niemożliwe. Fundusze szkolne są zbyt małe, toteż najczęściej władze szkolne zwracają się o pomoc finansową do władz miejskich lub stowarzyszeń.

Taką bibliotekę powinien prowadzić zawodowy bibliotekarz, który ukończył specjalizację bibliotek instytucji nauczających i bibliotek dla młodzieży w Regionalnym Centrum Kształcenia Zawodowego oraz odbył praktykę¹³. Sprawa ta wymaga w przyszłości zmian, gdyż

¹⁰ Jw. s. 9.

¹¹ *Les bibliothèques en France. Rapport au premier ministre établi en juillet 1981 pour un groupe interministeriel présidé par Pierre Vandervoos*. Paris 1982 s. 163.

¹² *Les BCD: leur histoire de A à Z*. „Bulletin Municipale” 1984 s. 10

¹³ *Bibliothèque-Centre Documentaire de sa création à son animation*. Val de Marne 1980 s. 48.

faktycznie BCD prowadzą często nauczyciele przy pomocy rodziców uczniów.

ADACES działało na rzecz powstawania bibliotek — centrów dokumentalnych, wydając w latach 1978—1983 biuletyn „BCD”. W r. 1983 stowarzyszenie to weszło w skład Francuskiego Stowarzyszenia na rzecz Czytelnictwa — AFL (l'Association Française pour la Lecture), a Biuletyn „BCD” został zastąpiony przez kronikę w czasopiśmie „Actes et Lecture”. Zaczął jednak ukazywać się nowy przegląd poświęcony BCD — „Revue AUBE” („Revue de l'Association des Utilisateurs de Bibliothèques d'Écoles” — „Przegląd Stowarzyszenia Użytkowników Bibliotek Szkolnych”).

Nie w każdej szkole elementarnej nauczyciele dostrzegają ogromną rolę BCD w rozwoju dziecka i nie każda szkoła ma możliwości finansowe na jej założenie. Toteż powstawanie bibliotek — centrów dokumentalnych jest powolne — w r. 1981 było ich około 100 w całej Francji¹⁴. Dane statystyczne z ankiety przeprowadzonej w r. 1984 mówią, że z liczby 3 tysięcy bibliotek ogólnoszkolnych około 500 to rzeczywiste biblioteki — centra dokumentalne.

Przedstawiona w styczniu 1984 r. na łamach „Journées de Soisson” inicjatywa Dyrekcji Szkół zorganizowania 100 wzorcowych BCD zyskała oficjalne poparcie Ministerstwa Edukacji i Ministerstwa Kultury. Obydwa ministerstwa wydały okólnik z października 1984 r. w celu wspólnego działania na rzecz rozwoju BCD w szkołach elementarnych, przez eksperymentalne ich wprowadzenie w czterech rejonach — Creteil, Grenoble, Lyon, Poitiers¹⁵.

Czytamy w okólniku, że wprowadzenie BCD w szkołach ma na celu nie tylko rozwój dotychczasowych bibliotek szkolnych, ale i zmianę ich działalności, która zapewni uczniom bezpośredni i samodzielny kontakt z książką. BCD ma być centralnym miejscem w szkole, udostępniającym dokumenty wszystkich typów, i ma prowadzić aktywną działalność — głośne czytanie, godzinę poezji, godzinę bajek, kluby czytelników, wypożyczanie na zewnątrz. BCD jest miejscem, gdzie mogą też działać osoby spoza szkoły — rodzice, bibliotekarz miejski, pisarze.

Funkcjonowanie BCD wymaga zmodernizowania dotychczasowego stosunku nauczycieli do biblioteki oraz współpracy z ich strony — z wyjściem poza klasy i przyjęciem możliwości pracy w BCD. Taka biblioteka pozostawia dzieciom pełną swobodę w wyborze książek i w ich działalności jako współuczestników i współorganizatorów. BCD wprowadza nowe związki między szkołą a jej otoczeniem przez obecność w jej działaniu i w komitetach osób spoza szkoły. Decyzje dotyczące biblioteki podejmowane są pod kierunkiem przedstawicieli Ministerstwa Edukacji i Ministerstwa Kultury. Do grudnia 1984 r. założono 26 bibliotek — centrów dokumentalnych w wymiennych rejonach i wydaje się, że plan powstania 100 takich bibliotek zostanie w pełni zrealizowany.

Okólnik z 1 października 1984 r. najprawdopodobniej odegra zasadniczą rolę w rozwoju BCD we francuskich szkołach elementarnych. Oficjalne uznanie znaczenia takiej biblioteki w rozwoju czytelnictwa i w procesie dydaktycznym ukierunkowanym na rozwijanie umiejętności samokształcenia może zmienić stosunek pedagogów do tej postaci bibliotek. Jeszcze wielu nie docenia jej niezaprzeczalnej roli w szkolnictwie. Przyjmuje się jednak, że BCD jest nowoczesną biblioteką szkolną, która powinna być nieodłącznym elementem współczesnej dydaktyki przechodzącej od tradycyjnego systemu kształcenia do kształcenia generatywnego, tj. mającego na celu nauczenie uczniów postępowania, które pomoże im w indywidualnym zdobywaniu wiedzy.

Zadaniem współczesnej biblioteki jest wspomaganie tych procesów i francuskie szkolnictwo elementarne ma szansę zyskać taką bibliotekę przez zakładanie bibliotek — centrów dokumentalnych. Dlatego tak ważny wydaje się wspomniany już okólnik Ministerstwa Kultury i Ministerstwa Oświaty. Określenie na szczeblu administracji państwowej funkcji BCD i odpowiedzialności personalnej za jej działanie stwarza możliwość realizacji tego projektu i szerszego zastosowania go w przyszłości.

Przełom, jaki dokonał się po prawie wiekowej stagnacji we francuskich bibliotekach szkół elementarnych, pozwala sądzić, że funkcjonowanie bibliotek centrów dokumentalnych stanie się powszechne, a biblioteki klasowe będą tylko wspomagać ich działanie.

¹⁴ Les bibliothèques en France. Rapport...
jw. s. 162.

¹⁵ Circulaire nr 84—360 du 1-er octobre 1984.

Kilka uwag o czytelnictwie w szkole podstawowej

WANDA KRZYŻEWSKA

Z różnych stron dochodzą głosy, że młodzież coraz mniej czyta. Mimo dużej ilości zainteresowań, jakie przejawiają młodzi ludzie, książki poświęcają oni stosunkowo niewiele uwagi, odsuwają ją na plan dalszy. Podobnie zresztą dzieje się w środowisku ludzi dorosłych.

Dom rodzinny nie zawsze wywiązuje się ze swoich zadań, choć to przecież w nim właśnie powinno dziecko nawiązać pierwsze kontakty z książką. Wielostronne braki czytelnicze próbuje później wyrównywać szkoła, lecz nie zawsze z pozytywnym skutkiem.

W kształtowaniu zainteresowań czytelniczych największe zadanie ciąży bezspornie na bibliotekarzu szkolnym. To on organizuje cały proces pozyskiwania młodego czytelnika. Jednak gdy jest osamotniony w tej działalności, niewiele zdziała. Potrzeba mu sojuszników, bo przecież dziecko rozwija zamiłowanie do książki nie tylko na terenie biblioteki. Powinni zatem włączyć się do tej pracy także pozostali pracownicy pedagogiczni szkoły — dyrekcja, wychowawcy, nauczyciele przedmiotów, personel półinternatu (świetlicy). Gdy dodamy do tego również rodziców, będziemy mieć cały zespół ludzi współdziałających w zabiegach, aby książka stała się nieodzownym towarzyszem dziecka na co dzień.

Pracuję w jednej ze szkół podstawowych na Woli. W ciągu 25 lat pracy dorobiłam się szerszego spojrzenia na problem czytelnictwa dzieci i młodzieży — rozwój czytelnictwa uważam za najważniejszą, priorytetową działalność biblioteki szkolnej. Ze względu na ważność sprawy, spróbuję podzielić się spostrzeżeniami.

Ponieważ najważniejszy w kształtowaniu zainteresowań książką jest dla dziecka okres najwcześniejszy, kiedy uczy się ono czytać, największą wagę przywiązuję do pracy z klasami 0, 1, 2, 3. W następnych klasach można mówić raczej o pogłębianiu zainteresowań, gdyż bakcyła miłości do książki trudno zaszczerpić w późniejszym okresie szkolnym.

Kontakt z biblioteką i książką mają dzieci już w najmłodszej grupie wiekowej — „0”. Najpierw przychodzą do biblioteki we wrześniu, przy okazji zwie-

dzania budynku, i wówczas przyjmują pierwsze, choć niewielkie jeszcze sygnały o roli biblioteki w szkole. Pokazujemy im pięknie wydane książki dla najmłodszych, niekiedy odczytujemy krótką bajkę. Drugie spotkanie odbywa się w maju z okazji organizowania w szkole kiermaszu książek. Dzieci przychodzą z rodzicami i wychowawcą w umówionym dniu, tuż po zajęciach. Każda książka prezentowana jest im ze wszystkich możliwych stron. Potem dzieci wybierają sobie książki samodzielnie, a rodzice je kupują poznając przy okazji nowości z literatury dziecięcej. Kiermasze odwiedzają wszystkie klasy, młodsze z wychowawcą, starsze indywidualnie.

Dla klasy zerowej biblioteka prunumeruje „Misia” oraz wypożycza komplet książek do czytania przez nauczyciela. W swojej sali mają więc dzieci własną biblioteczkę wzbogaconą o książki prywatne.

W klasie pierwszej stosujemy formy podobne, lecz rozszerzające wiadomości małych czytelników. Dzieci stają się uczniami i zaczynają mieć poważniejsze obowiązki. Na początku roku następuje zwiedzanie szkoły i dłuższe tym razem zatrzymanie się w bibliotece. Bardziej szczegółowo omawiamy rolę biblioteki, korzyści płynące z czytania książek, przeprowadzamy np. mini-konkurs polegający na odgadywaniu na podstawie oglądanych ilustracji tytułów popularnych baśni. Zachęcamy dzieci do szybkiej nauki czytania, aby mogły same zapoznawać się z treścią książek. Na zakończenie czytamy wybraną bajkę.

W marcu „pierwszaki” znów odwiedzają bibliotekę — uroczyście przekazujemy wychowawcy komplet książek do wypożyczania w klasie, prezentując jednocześnie każdą z nich, omawiając, jak należy obchodzić się z książką (czyste ręce, dbałość o książkę, stosowanie okładek ochronnych). Dłużej zatrzymujemy się nad rolą książki w życiu człowieka, a szczególnie w życiu szkolnym ucznia. Od wychowawcy uzyskujemy informację, które z dzieci opanowały najlepiej technikę czytania i te zostają przyjęte w poczet czytelników — zakładają się im karty czytelnika.

W klasie drugiej wszyscy uczniowie sta-

ją się czytelnikami biblioteki. Na początku roku szkolnego odbywa się lekcja, na której omawiamy rolę wypożyczalni i czytelnia, zapoznajemy dzieci z kartą czytelnika i kartą książki, wskazujemy regał, do którego będą miały wolny dostęp. Rozpoczynamy w tym momencie długotrwały, planowy i zorganizowany proces rozwoju czytelnictwa i opieki nad każdym dzieckiem, który trwać będzie do skończenia przez nie szkoły.

Na podstawie opinii nauczyciela notujemy na kartach czytelników, jaka jest technika czytania poszczególnych uczniów — bardzo dobra, dobra, średnia, słaba, bardzo słaba. Uwagi te przydają się potem przy wypożyczaniu, gdy np. dziecko wybiera sobie książkę nie licząc się z własnymi możliwościami.

Na lekcji wprowadzającej wybieramy łącznika z biblioteką, którego zadaniem jest założenie kąciaka bibliotecznego w klasie z imiennymi wykazami czytelnictwa oraz czuwanie nad regularnością zwrotów. Każde dziecko w czasie wypożyczenia otrzymuje obłożenie ochronne, gdyż do czystości księgozbioru przykładamy wielką wagę.

Już od klasy drugiej wprowadzamy ocenę czytelnictwa. Jest to cząstkowy stopień z języka polskiego, wystawiany przez nauczyciela dwa razy w ciągu roku. Odwiedzam wówczas wszystkie klasy na lekcji języka polskiego i na podstawie kart uczniów dokonujemy wraz z polonistą analizy czytelnictwa oraz oceny. Uczniowie wpisują ją do dzienniczków, nauczyciel odnotowuje w dzienniku lekcyjnym. Tę formę współpracy zaliczamy do bardzo ważnych, gdyż możliwość rozmowy z każdym zespołem klasowym dwukrotnie w ciągu roku oraz słowa zachęty stosowane za każdym razem dają dobre rezultaty.

Niebagatelną rolę odgrywają indywidualne kontakty z czytelnikami, rozmowy w czasie wymiany książek. Wpływają one na jakość czytelnictwa i powodują, iż początkowy przymus przekształca się z biegiem lat w przyzwyczajenie i przyjemność.

Przyjęliśmy umownie następujące kryteria oceny za rok szkolny w klasach II—VIII:

- 25 książek — bardzo dobra
- 20 „ — dobra
- 15 „ — dostateczna
- poniżej 15 — negatywna

W klasach drugich włączamy do współpracy rodziców. Biorę udział w pierwszych wywiadówkach na początku roku, staram się zainteresować ich problemem, proszę o zwrócenie uwagi na lekturę dzieci, higienę czytania, zachęcam do zakładania bibliotekzek domowych. Wy-

jaśniam również zasady oceny czytelnictwa i proszę rodziców o wymianę książek w czasie choroby dziecka.

W klasach III—VIII także zapraszamy na początku roku szkolnego uczniów razem z wychowawcą do biblioteki. Przypominamy wówczas o obowiązkach czytelników i ocenie, zapoznajemy z ewentualnymi zmianami w bibliotece, wybieramy łączników, których głównym zadaniem będzie założenie kąciaków bibliotecznych i czuwanie nad czytelnictwem klasy. Takie doroczne spotkanie (poza objętymi programem lekcjami) jest bardzo potrzebne choćby w celu wprowadzenia w tradycję szkoły nowych uczniów i nauczycieli.

W klasach młodszych najbardziej zależy nam na doskonaleniu techniki czytania. Już we wrześniu zapowiadamy konkurs na znajomość książek, które będą udostępniane w ciągu roku. Z tytułów tych książek układam bajkę, dodając kilka nazwisk popularnych autorów lub imiona bohaterów. Dzieci podkreślają ukryte w tekście tytuły, nazwy bohaterów, autorów. Rozwiązanie konkursu odbywa się w maju. Nagrody przyznaje specjalna komisja.

Ważną okazją do popularyzacji czytelnictwa są lekcje przewidziane w programie, podczas których zawsze znajdujemy moment na słowo o wartościowej książce.

Nowości propagują łącznicy — literaturę piękną na lekcjach języka polskiego, książki popularnonaukowe na lekcjach poszczególnych przedmiotów, albumy — w czasie apeli. Do pracy naszej włączamy samorząd, który czuwa nad pracą łączników, prowadzi współzawodnictwo między klasami, współdziała w przygotowywaniu imprez bibliotecznych, m. in. podsumowujących czytelnictwo. W czerwcu zwycięskie klasy otrzymują dyplomy, a wyróżnieni czytelnicy — nagrody książkowe i „odznaki wzorowego czytelnika”. Za całokształt czytelnictwa w szkole podstawowej najlepsi dostają nagrody specjalne, a wszyscy kończący klasę VIII — karty czytelnika na pamiętanie.

Z innych form pracy dużą rolę w rozwijaniu czytelnictwa spełnia zeszyt recenzji, do którego uczniowie wpisują własne uwagi o książkach. Pięć takich recenzji, ciekawych, poprawnie skonstruowanych, nauczyciel języka polskiego premiuje oceną bardzo dobrą.

W codziennej pracy ważne jest także wyeksponowanie literatury. W tym celu w pobliżu miejsca obsługi czytelników ustawiamy na niskim regale najbardziej popularne i poczytne pozycje oraz nowości. Na każdej z półek są książki dla innego przedziału wiekowego. Czytelnicy

mniej wyrobieni lub spieszący się mogą spośród nich natychmiast dokonać wyboru.

Przed wypożyczeniem książki sprawdzamy, czy nie jest dla danego ucznia za trudna lub mało ciekawa. Dużo czasu poświęcamy rozmowom o przeczytanych książkach, starając się równocześnie wpływać na uczniowskie decyzje wyboru.

Czytelnictwo literatury popularnonaukowej jest premiowane oddzielnie. Na kartach czytelników wypożyczenia z działów niebeletrystycznych zaznaczamy czerwonym kolorem. W ten sposób kartą odzwierciedla specjalne zainteresowania ucznia. Tym, których zamiłowania są wyraźnie ukierunkowane, proponujemy sporządzanie wykazu przeczytanych pozycji na ostatniej stronie zeszytu przedmiotowego. Ów wykaz, sprawdzwszy uprzednio, podpisujemy. Za przeczytanie pięciu książek z danego przedmiotu nauczyciel wystawia uczniom cząstkową ocenę bardzo dobrą.

Staramy się także współpracować z półinternatem — dziennie korzysta z czytelni po lekcjach 10—15 osób.

Stosowane formy rozwijania czytelnictwa dają wyniki — zasięg czytelnictwa wynosi prawie 100 procent, średnia na jednego ucznia — około 18—19 książek rocznie. Około 3/4 czasu pracy przeznaczamy na obsługę czytelników.

Efektywne stosowanie różnorodnych form aktywizacji czytelniczej uczniów wymaga pewnych koniecznych warunków. Najważniejsze z nich to właściwa obsada biblioteki oraz zaangażowanie pracowników, inwencja i pomysłowość, a także żelazna konsekwencja w działaniu. Odpowiedni lokal, brak większych zaległości, bardzo dobra znajomość księgozbioru, znajomość uczniów i programów szkolnych — to gwarancja powodzenia. Niedozwonne jest także mocne oparcie w dyrekcji i w zespole nauczycielskim, rozumiejącym funkcje biblioteki. Obarczanie bibliotekarzy dodatkowymi obowiązkami, nie związanymi z rozwojem czytelnictwa (np. akcja podreżnikowa lub liczne zastępstwa za nieobecnych nauczycieli), wpływają hamująco na wyniki pracy.

W naszej szkole, na szczęście, podobnych sytuacji nie ma. Dyrekcja jest prawdziwym przyjacielem i opiekunem

biblioteki, interesuje się jej rozwojem i wynikami czytelnictwa, dba o odpowiednie fundusze i wyposażenie lokalu. Ostatnio właśnie wygospodarowano dodatkowe, trzecie pomieszczenie, połączone funkcjonalnie z dwoma pozostałymi. Księgozbiór powiększa się znacznie z każdym rokiem. W roku szkolnym

1987/88 przybyło do biblioteki 961 woluminów za 264 tys. zł.

W bezkolizyjnym funkcjonowaniu biblioteki pomagają również pewne rozwiązania organizacyjne, np. ustalenie wygodnych dla czytelników godzin udostępniania. Stosujemy nieco przedłużony dzień pracy: czytelnia czynna jest w godz. 8—16, wypożyczalnia — w godz. 8—15. Bibliotekarze zyskują w zamian jeden dzień wolny (dwa razy w tygodniu w bibliotece działa obsługa jednoosobowa).

Na koniec chciałabym życzyć wszystkim Koleżankom i Kolegom, którzy mimo rozlicznych trudności pozostają w stanowiskach nauczycieli bibliotekarzy, by w każdej szkole zaistniały odpowiednie warunki do spełnienia tak wielkiego zadania, jakim jest budzenie w naszej młodzieży miłości do książki.

Propozycja zmian w programie przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w szkole podstawowej

MARIA GRUDZIŃSKA

Ostatnio na forum Zarządu Okręgu SBP we Wrocławiu bibliotekarze szkolni prowadzili szereg dyskusji na temat programu przysposobienia czytelniczego i informacyjnego w naszych szkołach. Ponieważ jest to problem niezmiernie istotny, budzący wiele kontrowersji*, spróbuję go przeanalizować z własnego punktu widzenia. Nie ulega wątpliwości, że program przysposobienia w szkole podstawowej powinien być zweryfikowany. Co do tego większość nauczycieli bibliotekarzy jest całkowicie zgodna.

Moim zdaniem należałoby zmniejszyć zakres treści programu w klasach starszych, a zwiększyć liczbę lekcji bibliotecznych w klasach młodszych. Obecny zakres treściowy dla klas IV-VIII przekracza możliwości realizacji w przewidzianym czasie. Natomiast w klasach młodszych — II-III — z łatwością można by zwiększyć ilość lekcji bibliotecznych przynajmniej o 1 godzinę. Treści kształcenia i wychowania w tych klasach są skromne, toteż proponuję uwzględnienie w nich jeszcze jednego tematu.

Zagadnienia teoretyczne, takie jak „Dzieje książki” czy „Historia bibliotek”, przeznaczone dla uczniów klasy VIII należałoby przenieść do programu szkoły ponadpodstawowej.

Mam też uwagę innej natury — uczniowie klas IV-VIII powinni prowadzić zeszyty do lekcji bibliotecznych, tak jak to robią w odniesieniu do wszystkich przedmiotów. Takie notatki, prowadzone przez kilka lat, dałyby młodzieży możliwość powtórzenia i utrwalenia materiału. Uważam, że od ucznia klasy VIII, kończącego szkołę podstawową, należałoby egzekwować wiadomości zdobyte na lekcjach bibliotecznych przez wszystkie lata nauki. Może ktoś uznać to za pomysł nierealny, wierzę jednak, że dałoby to znaczne efekty. Oczywiście podsumowanie wiedzy, z przysposobienia czytel-

niczego i informacyjnego w klasie VIII powinno również znaleźć odzwierciedlenie w konkretnej ocenie ucznia na świadectwie. Byłoby to z korzyścią dla obu stron, zarówno dla ucznia, jak i bibliotekarza. Dla ucznia — bo gdy znajdzie się w bibliotece szkoły ponadpodstawowej, z pewnością spożytkuje umiejętność korzystania ze zbiorów bibliotecznych oraz posługiwanie się warsztatem informacyjnym (katalogi, księgozbiór podręczny). Dla bibliotekarza — bo możliwość oceny ucznia z przysposobienia czytelniczego pozwoli mu zorientować się, w jakim stopniu przekazane przez niego wiadomości uczeń zdołał sobie przyswoić.

Jest zrozumiałe, że — aby zrealizować powyższe propozycje — powinien być spełniony jeden warunek: przysposobienie czytelnicze i informacyjne musiałyby być stałym przedmiotem uwidocznionym w harmonogramie zajęć.

Nie wątpię, że moje propozycje zmian w programie przysposobienia mogą budzić sprzeciw, jednak program obecny nie jest z wielu przyczyn realizowany przez bibliotekarzy szkolnych, a w związku z tym zmiany na lepsze muszą przecież zaistnieć.

Treści kształcenia i wychowania

KLASA I (liczba godzin — 1)

1. Biblioteki — szkolna i publiczna oraz ich księgozbiory. Zasady korzystania z czytelni i wypożyczalni obydwu bibliotek.

Obowiązek poszanowania zbiorów bibliotecznych oraz zasady zachowania się w bibliotece.

KLASA II (liczba godzin — 2)

1. Czytelnia miejscem pracy. Zasady korzystania z czytelni i jej zbiorów, tzn. z książki i czasopism.

Poznajemy czasopisma dla dzieci.

2. Wyszukiwanie materiału na interesujący temat w różnych numerach czasopism dziecięcych.

Układ treści czasopisma „Świerszczyk”.

KLASA III (liczba godzin — 3)

1. Charakterystyczne elementy budowy książki; szata graficzna książki. Tekst a

* Zob. *Co dalej z przysposobieniem?* „Poradnik Bibliotekarza” 1988 nr 1/2 s. 27.

ilustracja. Posługiwanie się spisem treści. Używanie załączek.

2. Wypożyczalnia — zasady korzystania. Rozmieszczenie książek w bibliotece. Korzystanie z wolnego dostępu do półek.

Poznajemy książkę popularnonaukową i beletrystyczną.

3. Katalog ilustrowany jako informacja o książkach zgromadzonych w bibliotece w dziale dla najmłodszych czytelników. Karta katalogowa katalogu ilustrowanego a karta tytułowa książki. Układ kart w katalogu ilustrowanym.

KLASA IV (liczba godzin — 2)

1. Warsztat informacyjny biblioteki szkolnej.

Katalogi i księgozbiór podręczny. Rodzaje katalogów w bibliotece.

Zawartość księgozbioru podręcznego i jego przydatność do nauki poszczególnych przedmiotów.

2. Encyklopedie i słowniki jako wydanictwa informacyjne.

Układ haseł w encyklopedii i słowniku. Pozatekstowe źródła informacji — ilustracje, tabele, wykresy itp.

Wyszukiwanie haseł w encyklopedii i w słownikach.

KLASA V (liczba godzin — 3)

1. Książka popularnonaukowa — jej miejsce w bibliotece.

Struktura książki: część wprowadzająca, część główna, aparat naukowy. Pozatekstowe źródła informacji.

Odnalezienie potrzebnej informacji przy pomocy aparatu naukowego książki.

2. Katalog alfabetyczny. Karta katalogowa. Elementy opisu katalogowego. Układ kart w katalogu alfabetycznym.

Układ książek w bibliotece. Dotarcie poprzez katalog alfabetyczny do książki na półce.

3. Katalog rzeczowy. Budowa katalogu rzeczowego.

Poszukiwanie w katalogu rzeczowym materiałów na określony temat.

KLASA VI (liczba godzin — 2)

1. Metody szybkiej orientacji w zawartości treściowej książki. Przeglądanie i kartkowanie jako metody czytania pozwalające na zorientowanie się w treści książki przy jej wyborze.

Dobór książki do biblioteki domowej. 2. Cel i podstawy tworzenia kartotek w bibliotece.

Zasady budowy kartoteki zagadnieniowej.

Korzystanie z kartotek.

KLASA VII (liczba godzin — 2)

1. Rodzaje dokumentów gromadzonych w bibliotece. Ich walory informacyjne.

W jaki sposób wzbogacają uzyskane wiadomości: tekst a obraz, tekst a nagrania.

Informacje o zbiorach specjalnych w bibliotece.

2. Wyszukiwanie informacji na określony temat w książkach i czasopismach.

Sporządzanie krótkich notatek. Rodzaje notatek ze względu na ich przeznaczenie. Zasady porządkowania notatek.

KLASA VIII (liczba godzin — 3)

1. Wyszukiwanie informacji na określony temat w zbiorach biblioteki szkolnej lub publicznej.

Metody poszukiwań z wykorzystaniem warsztatu informacyjnego biblioteki.

2. Utrwalenie wiadomości z przysposobienia czytelniczego i informacyjnego.

3. Wyegzekwowanie od uczniów zdobytych wiadomości z przysposobienia czytelniczego informacyjnego oraz ich ocena.

Obecny przydział godzin

Klasa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przysposobienie czytelnicze i informacyjne	1	1	2	2	3	3	4	4	20

Proponowany przydział godzin

Klasa	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Razem
Przysposobienie czytelnicze i informacyjne	1	2	3	2	3	2	2	3	18

Na wstępie sugerowałam już, że w klasach młodszych (II-III) można podnieść liczbę godzin. Dzieci w tych klasach wykazują o wiele większe zainteresowanie i głębsze zaangażowanie emocjonalne w odbiorze wiadomości z przysposobienia czytelniczego niż w klasach IV-VIII. Toteż wykorzystując ich ciekawość i zainteresowanie należy przekazać im jak najwięcej w sposób w miarę przystępny, dostosowany do ich wieku. W sumie w proponowanej przeze mnie wersji liczba godzin jest mniejsza. W doborze tematów skupiałam się głównie na powiązaniu zagadnień między kolejnymi lekcjami. Celowo pominęłam w klasie VII „Bibliografię”, a w kla-

sie VIII „Dzieje książki”, „Historię bibliotek”, „Warsztat samodzielnej pracy ucznia”. Uważam te tematy za zbędne, a nadto z doświadczenia nie tylko mojego wynika, że są to tematy trudne, które powinny się znaleźć w programie przysposobienia czytelniczego i informacyjnego szkoły ponadpodstawowej. Wychodzę z założenia, że w klasie VIII główny nacisk powinno się kłaść na utrwalenie wiadomości oraz wyegzekwowanie przyswojenia sobie przez uczniów wiedzy.

Sprawa programu przysposobienia czytelniczego urasta do rangi olbrzymiego problemu, toteż powinna być w miarę możliwości jak najszybciej rozwiązana.

Formy reklamy książki i czasopisma w bibliotece szkolnej

GRAŻYNA SZPULAK

Od jakiegoś już czasu coraz częściej wypowiedane są opinie, że młodzież czyta bardzo mało, niechętnie sięga po książkę, albo jeszcze gorzej — traktuje książkę jako zło konieczne. Pracuję dopiero kilka lat, ale zdążyłam już sporo w tej dziedzinie zaobserwować. Są uczniowie, którzy nie potrzebują żadnej zachęty, potrafią sami szukać w katalogach, na półkach, chętnie rozmawiają z bibliotekarzem, przyjmują jego sugestie co do wyboru lektury. Ale jest i druga grupa, która „rękami i nogami” broni się przed wypożyczeniem jakiegokolwiek książki ponad tych kilka lektur obowiązkowych, będących dla niej złem koniecznym. Często uczniowie ci są bardzo zdziwieni albo wręcz nie rozumieją, czego bibliotekarz chce od nich proponując lub polecając im np. ostatnie nowości czy zachęcając do przeczytania jakiejś konkretnej książki — nawet z literatury młodzieżowej. Ponieważ grupa ta niepokoiła mnie od dłuższego czasu, zajęłam się w większym stopniu różnymi formami reklamy książek, czasopism i czytelnictwa w szkole.

● Najbardziej skuteczne okazały się zajęcia biblioteczne, co najmniej 15-minutowe, w czytelni lub w klasie (np. podczas godzin wychowawczych lub innych lekcji, zależnie od uzgodnienia z nauczycielami). Celem tych zajęć jest popularyzowanie np. ostatnich nowości wydawniczych, serii wydawniczych, utworów jednego autora, prac poświęconych określonej problematyce (zgodnie np. z tematyką ostatnich zajęć z danego przedmiotu). Przeprowadziłam

takie zajęcia w naszym liceum m. in. również na temat literatury fantastycznej i fantastyczno-naukowej. Aby ułatwić uczniom dotarcie do tej literatury, wyodrębniłam w katalogu rzeczowym osobny dział — Literatura fantastyczna i fantastyczno-naukowa, z podziałem na literaturę polską i obcą. Bardzo szybko zaobserwowałam, że uczniowie chętnie zaglądają do tego działu, że są z niego zadowoleni, gdyż w ten sposób szybciej znajdują interesujące ich książki.

W podobny sposób przygotowałam wybór podstawowych pozycji z zakresu biologii i zoologii dla klasy biologiczno-chemicznej oraz z dziedziny historii (z uwzględnieniem historycznych serii biograficznych) na zajęcia fakultetu historycznego. Omawiane przeze mnie książki uczniowie otrzymywali od razu do przejrzania. Po każdym zajęciu widoczne były objawy zainteresowania, zawsze znalazło się kilku uczniów chętnych do wypożyczenia prezentowanych tytułów. Stał wniosek, że najskuteczniejszy — jako forma reklamy, zachęty — jest osobisty kontakt ucznia z książką.

Elementy takich zajęć wprowadziłam również do lekcji z przysposobienia czytelniczego. Staram się ilustrować przerabiany temat bogatym zestawem książek lub czasopism. Np. przy temacie „Rodzaje wydawnictw” przygotowałam serie wydawnicze dostępne w naszej bibliotece. Po krótkiej charakterystyce rozdaję książki uczniom, aby jak najwięcej mogli zobaczyć sami. Uważam, że lekcje bibliotecz-

ne muszą mieć taką formę, bo mówienie o książkach czy czasopiśmie bez posłużenia się przykładem nie daje żadnego efektu. Obejrzana przez ucznia książka (czasopismo) utkwi mu już w pamięci.

• Dobrą formą reklamy są wszelkiego rodzaju wystawki:

— nowości wydawnicze, wyodrębnione w wypożyczalni na osobnej półce, w miejscu dostępnym dla uczniów;

— wystawki tematyczne, np.:

Książka techniczna w naszej bibliotece szkolnej — aktualna szczególnie w październiku, miesiącu „Książki i Prasy Technicznej”.

Dni książki radzieckiej (listopad),
Dni książki „Człowiek-Swiat-Polityka” (listopad),

— wybrana seria wydawnicza (prezentacja),

— wybór książek z jednej dziedziny (w zależności od potrzeb i posiadanych pozycji),

— wystawki okolicznościowe związane z obchodami rocznic (np. historycznych, literackich itp.).

Do prezentacji najlepiej nadają się książki o ładnej szacie graficznej, które już samą okładką czy obwolutą mogą zachęcić do sięgnięcia po nie. Bibliotekarz powinien wiedzieć, że dużo lepiej jest eksponować książki frontem, czyli okładką, niż grzbietami. Ustawienie kilku tomów grzbietami do czytelnika sprawia, że ich prawie nie widać, i może on w ogóle na nie nie zareagować.

Swego rodzaju wystawki można urządzać z obwolut (niestety jest ich coraz mniej) przypiętych w gablotach lub na tablicach wyłożonych filcem czy nadającą się do tego celu wykładziną. Kącik do takiej reklamy wydzielamy — zależnie od możliwości — w wypożyczalni, czytelnicy oraz na korytarzu szkolnym.

W naszej bibliotece (3 duże pomieszczenia) stosujemy tę formę w czytelnicy (tablica) i w wypożyczalni, gdzie wykorzystuje się również tylne ściany regałów stojących tak, iż tworzą dużą wnękę, w której m. in. znalazł miejsce kącik serii wydawni-

czych, oraz na korytarzu szkolnym (oszkłone gabloty ściennie).

• Formę reklamy książki stanowi też wyodrębniony zbiór literatury młodzieżowej znajdujący się w łatwo dostępnym miejscu w wypożyczalni. Jest to wygodna dla uczniów, którzy mogą sami wybierać lekturę, jak i dla bibliotekarza, kiedy czytelnik zdaje się na jego wybór. Oczywiście zbiorek ten wymaga ciągłej aktualizacji, wymiany, odświeżania tytułów. Znajdują się w nim książki nie tylko o problematyce młodzieżowej, ale także historyczne, przygodowe, podróżnicze i in.

• Wykazy nabytków (najlepiej według działów), wywieszane w wypożyczalni i w pokoju nauczycielskim, dają pojęcie o częstotliwości zakupów do biblioteki oraz pełny obraz tego, co jest kupowane.

Reklamę książki i czytelnictwa wspiera działalność sekcji czytelniczej (organizowanie wieczorów literackich, poetyckich, odczytów, pogadanek, konkursów czytelniczych, pisanie recenzji nowości itp.). Możliwość jest dużo, ale zależne są od tego, czy znajdzie się grupa naprawdę chętnych uczniów. Forma ta nie zdaje egzaminu, jeśli jest stosowana „na siłę” — w efekcie bibliotekarz musiałby wszystko robić sam, a jest to fizyczną niemożliwością. Bardzo dużo jednak zależy od jego własnej inwencji. Ma ona szczególnie znaczenie w próbach podsuwania książek uczniom niechętnym czytaniu. Wymaga to oczywiście znajomości psychiki czytelnika oraz znajomości literatury, która mogłaby go zainteresować. Wielkie jest tu pole do popisu dla bibliotekarza, jego zdolności pedagogicznych, odczytania, umiejętności rozmawiania z młodym czytelnikiem.

Jest naturalne, że przy tych wszystkich formach reklamy książki doskonałą pomocą i dla bibliotekarza, i dla czytelników są dobrze prowadzone katalogi i kartoteki — czytelne, przejrzyste, za dużą ilością kart informacyjnych. Najlepszy efekt uzyskamy stosując wszystkie możliwe formy, przeplatając je, stosując wymiennie raz jedną, raz drugą.

INFORMUJEMY AUTORÓW, że dysponując niewielką objętością numerów nie możemy kwalifikować do druku artykułów przekraczających 8—10 znormalizowanych stron (30 wierszy) maszynopisu. Artykułów nie zamówionych przez redakcję nie zwracamy. Zastrzegamy sobie prawo do skasowania, adiuścacji tekstów, nadawania własnych tytułów. Za treść ogłoszeń redakcja nie odpowiada.

Dobre tradycje—od wczoraj i od dziś

JAN BURAKOWSKI

Słyszysz się nierzadko bładania bibliotekarzy (szczególnie w gronie koleżanek i kolegów w tzw. „pewnym wieku”), że pracownicy młodszych generacji to nie to, co starsi. Ze gonią za pieniędzmi, że do pracy nie przykładają się i nie mają do niej dostatecznie nabożnego szacunku, że w ogóle nie bardzo można na nich liczyć. Cóż, już bardzo starożytni Sumerowie (zapewne byli to Sumerowie w „pewnym wieku”) bładali nad upadkiem obyczajów i lekkością myślenia młodzieży. Na szczęście liczne przykłady wskazują, że nasi następcy wcale nie są tak źli. Najnowszych dowodów na poparcie tej tezy dostarczył mi ostatni krótki rejs po bibliotekach publicznych województwa ciechanowskiego i olsztyńskiego w czerwcu 1988 r.

Nowe województwa miały nielatwy start w każdej dziedzinie. Brak kwalifikowanych kadr, warsztatów pracy przystosowanych do działalności w skali wojewódzkiej, doświadczenia i tego wszystkiego, co określamy słowem „tradycja”, był potężnym hamulcem sprawnego działania. Wszystkie te bariery odnoszą się oczywiście również do działalności bibliotecznej. Nic dziwnego więc, że biblioteki większości nowych województw prezentują do dziś raczej niższy poziom działalności niż placówki pozostałe w szczytkowych „starych” województwach. Ale i w tej regule, jak w każdej innej, zdarzają się wyjątki. Do tej wybijającej się mniejszości należy zaliczyć bez wątpienia biblioteki województwa ciechanowskiego. Na ten stan rzeczy decydujący wpływ miały na pewno dobre tradycje i walory kadry kierowniczej nowo powstałej WBP.

Tak się szczęśliwie dla bibliotekarstwa ciechanowskiego złożyło, że w skład tego nowo powołanego województwa weszło sporo bibliotek należących przed r. 1975 do czołówki w województwach olsztyńskim i warszawskim. Powiatowa i Miejska Biblioteka Publiczna w Działdowie pod wieloletnimi rządami p. Benigny Pszennej zdobyła opinię jednej z przodujących placówek nie tylko w województwie olsztyńskim, lecz i skali krajowej (udokumentowaną choćby zdobyciem I miejsca w ogólnopolskim współzawodnictwie bibliotek w r. 1964).

Pozycję tę działdowscy bibliotekarze zdobyli długoletnią rzetelną pracą i oparli na bardzo solidnych podstawach: dużych i starannie skompletowanych zbiorach, gestej, racjonalnie zorganizowanej sieci bibliotecznej, ciekawej i zróżnicowanej pracy oświatowej, wysokiej (aż by się chciało rzec: i jakby niepolskiej) dyscyplinie pracy. To właśnie następca p. Pszennej, mgr Józef Kostrzewa, po dwuletnim terminowaniu na stanowisku dyrektora Biblioteki Powiatowej awansował na dyrektora nowo powstałej Biblioteki Wojewódzkiej w Ciechanowie (zresztą do tej biblioteki trafiło na odpowiedzialne stanowiska jeszcze kilku innych działdowskich bibliotekarzy).

Tradycje i doświadczenia działdowskie wyraźnie „zaciażyły” na formach i stylu pracy WBP i placówek terenowych nowego województwa. Należy do nich np. koncentrowanie się na sprawach podstawowych dla rozwoju czytelnictwa, niechęć do „fajerwerkowych” akcji obliczonych na głośny choć krótkotrwały poklask, ciągle poszukiwanie najbardziej racjonalnych form działania, oszczędna gospodarka zasobami finansowymi (choć województwo to nie jest najuboższe w środku).

Do tradycji bibliotek nowego województwa wniosły wkład w innych dziedzinach także przodujące biblioteki dawnego województwa warszawskiego, jak choćby ciechanowska i mławska. A dziś efekty tej symbiozy widoczne są gołym okiem. Zwiedzane przez nas biblioteki w Radzanowie, Szreńsku czy Mławie mogłyby nie bez szans — pod względem i działalności, i estetyki wnętrza — współzawodniczyć z przodującymi placówkami mających dobrą pozycję w bibliotekarstwie regionów zachodnich i północnych.

Nie są to wcale jakieś starannie dobrane przykłady, zwiedzaliśmy bowiem placówki położone na najkrótszej trasie łączącej Sierpc z Mławą. Bibliotekarze z woj. ciechanowskiego przekonująco udowodnili, że także w mazowieckich bibliotekach nie wszystko musi być „królewskie” — ubogie i szare, mniej lub więcej zapyziałe.

Całkiem inne, choć też pozytywne refleksje nasunęła mi w dniu następnym wizyta w Miejsko-Gminnej Bibliotece

Publicznej w Dobrym Mieście — już w województwie olsztyńskim. Ta placówka nie może odwoływać się do starych, dobrych tradycji. Do r. 1978 była to jedna z bardziej „szarych” bibliotek w województwie, do której chyba nikt poza miejscowymi czytelnikami i instruktorami Biblioteki Wojewódzkiej nie zaglądał, vegetująca w dwóch niewielkich pokojach przy miejscowym kinie. We wspomnianym 1978 r. trochę przypadkowym zbiegiem okoliczności placówka ta stanęła przed... pilną koniecznością awansu. Oto w Dobrym Mieście na potrzeby biblioteki adaptowano okazały gmach, budowany ongiś na cele sakralne (służył miejscowej gminie ewangelickiej), potem do czasu pożaru użytkowany przez Dom Kultury.

Nowy lokal biblioteczny jest siedmiokrotnie większy od poprzedniego, co niejako automatycznie obliguje do poszerzenia działalności. Także prężny rozwój urbanistyczny Dobrego Miasta (już 12 tysięcy mieszkańców), położonego centralnie w stosunku do trzech okolicznych gmin, przesądził o podjęciu decyzji awansowania miejscowej Miejsko-Gminnej Biblioteki na ośrodek rejonowy.

Formalny awans to rzecz dość łatwa, ale przy trzeźwym rozpatrywaniu realiów perspektywy rozwoju tej placówki nie rysowały się zbyt optymistycznie. Kilkunastotysięczny księgozbiór bardziej pasował do gminy niż „powiatowego” ośrodka, personel stanowiły młode dziewczęta, owszem na ogół ładne, ale bez minimalnego doświadczenia i kwalifikacji. Nie-

wiele większe doświadczenie wykazywała i nowo mianowana dyrektorka tej placówki, kol. Leokadia Wawirowicz.

Wszystkie te fakty i domniemania skłaniały do przypuszczeń, że droga tej biblioteki w górę będzie wyboista i kręta. Ale dzień jutrzejszy nie zawsze przynosi kłęskę i rozczarowania, zwłaszcza gdy w niektórych zwykłych bibliotekarkach tkwi niespodziewany potencjał energii i talentów, rozkwitający w sprzyjających okolicznościach. Leokadia Wawirowicz w ciągu kilku lat ukończyła studia, wzbogaciła księgozbiór, podszkoliła personel, pomnożyła sprzęt, a rozległe wnętrza upiększyła i wypełniła żywą treścią (na marginesie — wyszła jeszcze za mąż i urodziła dwoje dzieci). Biblioteka stała się inicjatorką i organizatorką licznych ciekawych imprez, punktem zbornym i klubem dyskusyjnym dla miejscowej inteligencji, jednym słowem — niekwestionowanym ośrodkiem życia intelektualnego miasta (sprzyja temu ścisła współpraca z miejscowym oddziałem — też bardzo żywotnym — Stowarzyszenia Społeczno-Kulturalnego „Pojezierze”). Placówkę, o której do niedawna mało kto słyszał, odwiedzają dziś liczni bibliotekarze nie tylko z województwa, ale także z całego kraju i nierzadko z zagranicy. I chyba każdy znajdzie tu dla siebie coś nowego i interesującego.

Nazwa Dobre Miasto zaczyna się nam kojarzyć z tradycją dobrej pracy bibliotekarskiej. Tak jak znacznie wcześniej nazwy Działdowo czy Miawa.

Kanon lektur

Propozycja zmian

PIOTR POLUS

W procesie gromadzenia zbiorów w bibliotekach publicznych oprócz katalogów, bibliografii, recenzji, dysponend, dezyderatów czytelniczych itp. ważne miejsce zajmują nadsyłane od szeregu lat przez Ministerstwo Kultury i Sztuki pod adresem wojewódzkich bibliotek publicznych *Wykazy tytułów z planów wydawniczych proponowanych do zakupu przez biblioteki publiczne i zakładowe*. Wykazy te, przez bibliotekarzy nazywane „kanonem lektur MKiSzt”, sporządzone są na arkuszach formatu A4 w układzie tabelarycznym, gdzie poszczególne kolumny oznaczają:

- 1 — liczbę porządkową,
- 2 — autora,
- 3 — tytuł,
- 4 — objętość książki w arkuszach wydawniczych,
- 5 — nakład w tysiącach egzemplarzy,
- 6 — ilość egzemplarzy zamawianych dla całej sieci bibliotek.

Na wykazie pozycje uszeregowane są w porządku alfabetycznym według nazwisk autorów w obrębie poszczególnych wydawnictw.

„Kanon” nadsyłany przez Ministerstwo pozwala bibliotekarzom na powtórne zapoznanie się z zamierzeniami wydawniczymi poszczególnych oficyn i na ponowne złożenie zamówień (zazwyczaj znają już oni mające ukazać się w roku przyszłym książki, a przynajmniej dużą ich część, z „Zapowiedzi Wydawniczych”). Zamówienia składane za pomocą wykazów mają charakter orientacyjny i mogą mieć wpływ na korektę planów wydawniczych poszczególnych oficyn.

Nadsyłane wykazy są stosunkowo obszerne — i tak: wykaz z r. 1986 zawiera 727 tytułów, wykaz z r. 1987 — 390 tytułów. Są to dość pokaźne liczby książek proponowanych do zakupu, z których można wybrać do każdej biblioteki wiele pozycji użytecznych czytelniczo.

Truizmem jest twierdzenie, że wzrost merytorycznej sprawności bibliotek w znacznej mierze zależy od zgrupowanego księgozbioru, w tym także od sposobu pozyskiwania nowości wydawniczych. Można to bowiem robić chaotycznie i byle jak, można również planowo, z pełnym wykorzystaniem warsztatu gromadzenia. Wykazy są jednym z elementów tego warsztatu. Jednakże praktyka wykazuje, że poprawne wypełnianie „kanonu” stwarza wiele problemów, zwłaszcza że przeznaczony na to czas zazwyczaj nie przekracza 1 mie-

siąca. W tak krótkim terminie biblioteka wojewódzka musi zebrać informacje z całej sieci podległych placówek. Wykazy zostają powielone i rozesłane, po czym pocztą odwrotną trafiają do wbp, która sporządza zestawienie zbiorcze, następnie odsyła je do ministerstwa. Problem ma mniejszą wagę, gdy biblioteka dysponuje stacją małej poligrafii lub gdy sieć bibliotek jest niewielka, lecz gdy jest inaczej, zaczynają się komplikacje, głównie czasowe. Termin odsyłania zestawień zbiorczych do MKiSzt jest tak krótki, iż uzasadnione są obawy, że z powodu pośpiechu wykazy mogą być wypełnione nierzetelnie. Do WBP w Opolu ostatni wykaz z r. 1987 wpłynął 14 grudnia z prośbą o odesłanie zestawienia zbiorczego w terminie do 31 grudnia. Przy sieci kilkudziesięciu bibliotek publicznych szczeblą podstawowego i kilkudziesięciu bibliotek zakładowych, biorąc pod uwagę że jest to okres sporządzania sprawozdań i planów, wyjazdów części pracowników do rodzin na święta, licząc się z obciążeniem poczty, można żywić obawy o poprawne wypełnienie wykazów i terminowe ich odesłanie do Ministerstwa.

Drugą kwestią, nad którą warto się zastanowić, jest układ poszczególnych tytułów w obrębie wydawnictw. Wydaje się, że bardziej odpowiedni, upraszczający pracę bibliotekarzy, byłby układ alfabetyczny dla całego wykazu, natomiast nazwa wydawnictwa mogłaby być umieszczona w rubryce następującej po tytule.

Dużą niedogodnością jest niejednołitość w oznaczaniu kolejności wydania poszczególnych książek. Tak np. przy tytułach niektórych oficyn kolejność ta jest podawana, przy innych tylko sygnalizuje się, że jest to wznowienie, przy jeszcze innych brak nawet takiej informacji.

Biblioteki terenowe (także zakładowe) z różnych powodów nie prenumerują „Zapowiedzi Wydawniczych”. Książki wydawane po raz pierwszy częstokroć nie są więc zamawiane, gdyż pracownicy biblioteki nie są w stanie stwierdzić, co to za książki i czego dotyczą. Jeśli nazwisko autora jest znane, to pół biedy, gorzej z pozycjami, których autor jest nieznany, a tytuł nic nie mówi o treści. Byłoby zatem pożądane, aby przy pierwszych wydaniach kilka słów określało treść książki — np. „angielska powieść sensacyjna”, „wybór poezji”, „powieść historyczna”, „biografia Adama Mickiewicza”, „astronomia — zarys popularny” itp. Można by rów-

nież zaznaczyć umownym znakiem, np. literą L — lektury, literą B — bestsellery, książki tłumaczone z języków obcych cieszące się dużą poczytnością.

Kolejną istotną sprawą jest cena książki. Być może Ministerstwo dysponuje informacjami o zmianach cen poszczególnych tytułów w stosunku do cen zamieszczonych w „Zapowiedziach”. Gdyby ceny te były przynajmniej zbliżone do tych, jakie będą figurować na książkach z chwilą ukazania się na rynku, stanowiłoby to dużą pomoc w zakresie finansowego planowania zakupów.

Elementem, który wydaje się być zbędny dla potrzeb bibliotek z powodu jego nikłej przydatności, jest podawana przy każdej pozycji liczba arkuszy wydawniczych. Natomiast sygnalizowanie nakładu jest konieczne, wskazuje bowiem na szansę zakupienia danej książki.

Jaką zatem postać — zdaniem autora — powinien mieć zmodyfikowany wykaz?

Po rezygnacji z kolumny 4 „objętość książki w arkuszach wydawniczych” oraz po dodaniu kolumn „treść” i „cena” przedstawiałyby się on następująco:

Lp.	Autor	Tytuł	Wydawnictwo	Treść	Cena	Nakład	Ilość egz. zamawianych dla całej sieci bibliotek
1	2	3	4	5	6	7	8

Proponowane zmiany sprowadzają się do pięciu następujących punktów:

1. przeznaczenie bibliotekom większego limitu czasu potrzebnego na wypełnienie wykazów;

2. wprowadzenie układu alfabetycznego w obrębie całości, a nie tylko w obrębie poszczególnych wydawnictw;

3. zaznaczenie przy każdym tytule kolejności wydania;

4. wprowadzenie krótkiej adnotacji treściowej;

5. podawanie przewidywanej ceny książki.

Wykazy sporządzane w proponowany wyżej sposób mogłyby ułatwić pracę setkom ludzi, a przez to przyczynić się do sprawniejszej organizacji procesu gromadzenia księgozbioru.

publikacje • publikacje • publikacje • publikacje

Dawne książki dla dzieci. Kolekcja Janusza Dunina. Katalog wystawy „Dawne książki dla dzieci” zorganizowanej w maju 1988 r. staraniem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Wałbrzychu. Katalog (oprac. Jacek Czarnik i Paweł Pietrzyński) zawiera wstęp J. Dunina oraz opisy ponad 300 pozycji wydanych w latach 1790—1939.

Pamiętka drukarni J. I. Kraszewskiego w Dreźnie 1868—1871. Bibliofilski reprint (300 egz. numerowanych) wydany dla uczczenia jubileuszu J. I. Kraszewskiego w r. 1987 przez Oddział Wałbrzyski Towarzystwa Przyjaciół Książki nakładem Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Wałbrzychu.

„Przegląd Biblioteczny” 1988 nr 1. Z cyklu Współtwórcy bibliotekarstwa polskiego opublikowano wspomnienia (R. Cymbulskiego i E. Piotrowskiej) o prof. Karolu Głombiowskim oraz bibliografię jego prac. W dziale Artykuły obszerna praca Andrzeja Gawrońskiego — „Jak dogonić czas, czyli o aktualizowaniu wydawnictw informacyjnych”. Ponadto w

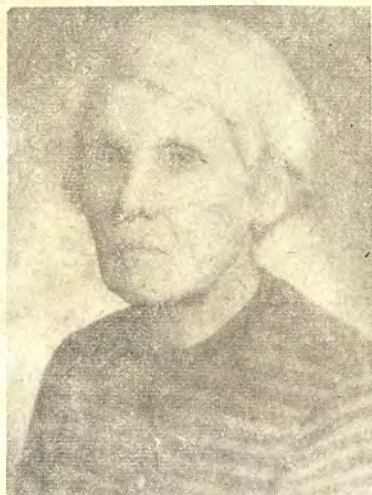
zeszycie m. in.: sprawozdania S. Kubowa z 53 Konferencji Ogólnej i Sesji Rady IFLA (Brighton, 1987) i M. Prokopowicz z XIV Kongresu Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych (IAML) — Sztokholm, 1986.

„Księgarz” 1988 nr 1. Znaczną część kwartalnika poświęcono artykułom i wypowiedziom na temat sytuacji książki, systemu jej produkcji oraz upowszechniania. Obok kilku przedruków z prasy tygodniowej opublikowano m.in. artykuły: W. Adamca — „Problemy wydawania i rozpowszechniania książek”, M. Michałowski — „Z doświadczeń działalności upowszechnieniowej księgarni Współczesna w Bydgoszczy”, J. Wasiak — „Z doświadczeń pracy z odbiorcami Powszechnego Domu Książki Uniwersus”, H. Pfeiffer-Milerowej — „Księgarz i bibliotekarz”, oraz „Wacław Anczyk, krakowski drukarz-artysta”, K. Rzewuskiego — „Od Fabriciusa do Uniwersusa... czyli 400 lat księgarstwa warszawskiego”. Numer otwiera artykuł przewodniczącego Stowarzyszenia Księgarzy Polskich, Tadeusza Hussaka — „Zagrożenia i nadzieje”.

Laureaci Nagrody im. Heleny Radlińskiej za wybitne osiągnięcia w dziedzinie bibliotekoznawstwa i bibliotekarstwa w roku 1988

Nagrody I stopnia:

doc. dr hab. IRENA BAR-SWIĘCICH, emerytowany pracownik naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Pracę rozpoczęła w r. 1930 w Bibliotece Jagiellońskiej. Pracowała kolejno w działach gromadzenia zbiorów, czasopiśm naukowych, melioracji zbiorów starego zasobu. W r. 1935 zdała państwowy egzamin bibliotekarski I kategorii. W czasie podróży studyjnych poznała organizację bibliotek naukowych i oświatowych, przede wszystkim w krajach skandynawskich i we Włoszech.

Podczas okupacji chroniła zbiory Biblioteki Jagiellońskiej przed grabieżą, udostępniała je konspiracyjnie pracownikom naukowym i młodzieży studiującej na tajnym uniwersytecie. Po wojnie uczestniczyła w rewindykacji zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej.

W latach 1950—1955 była kierownikiem Oddziału Bibliotek Instytutowych i Zakładowych Uniwersytetu Jagiellońskiego, dla których opracowała *Wskazówki udostępniania i opracowania zbiorów bibliotecznych w bibliotekach zakładów UJ*. Jej nowa, oryginalna propozycja warsztatowa stała się wzorem dla innych podobnych

instrukcji. W latach następnych objęła kierownictwo Oddziału Informacji Bibliograficznej (późniejszego Oddziału Informacji Naukowej), równocześnie prowadziła redakcję „Biuletynu Biblioteki Jagiellońskiej”. W r. 1962 uzyskała tytuł kustosa, następnie — po kilku latach — starszego kustosa dyplomowanego.

Przez wiele lat, znając doskonale zbiory, zajmowała się urządzaniem wystaw (opracowywaniem scenariuszy, przygotowywaniem katalogów). Realizacja 50 wystaw wymagała dużej erudycji, zważywszy na ich różnorodność tematyczną: „Z dziejów Biblioteki Jagiellońskiej”, „Adam Mickiewicz — poeta, patriota, rewolucjonista”, „Polskie czasopisma satyryczne i humorystyczne”, „Z dziejów poznania kosmosu i początków techniki rakieterowej w Polsce”. „Joachim Lelewel”, „Teatr i dramaty w czasach Stanisława Augusta”, „Uniwersytet Jagielloński w dokumencie i książce”.

Położyła szczególne zasługi oraz zyskała wdzięczność studentów jako znakomity pedagog, wykładowca bibliotekarstwa, dziejów książki i bibliografii w Wyższej Szkole Nauk Społecznych, na wydziale historyczno-filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, na licznych kursach dla bibliotekarzy bibliotek oświatowych, także w Wyższej Szkole Pedagogicznej, z którą związana jest po dzień dzisiejszy.

W r. 1968 habilitowała się na Uniwersytecie Łódzkim na podstawie całokształtu dorobku naukowego i dydaktycznego oraz rozprawy *Polskie kalendarze XIX wieku*.

Była kierownikiem naukowym praktyk międzybibliotecznych. Uczestniczyła w zjazdach i konferencjach jako delegatka Związku Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich, następnie Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

W okresie międzywojennym ogłosiła szereg publikacji z zakresu historii literatury, dotyczących głównie doby Oświecenia, oraz ok. 100 rozpraw i artykułów związanych tematycznie z dziejami książki, drukarstwa, bibliografią. Redagowała hasła do *Encyklopedii wiedzy o książce* i do *Słownika pracowników książki polskiej*.

Obszerniejsze publikacje: *Bibliografia etnografii polskiej za rok 1947*, *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne 1700—1777*, *Polskie czasopisma o uści i dla uści od XVIII w. do r. 1960*, *Przewodnik po Bibliotece Jagiellońskiej*.

Za szczególnie wyróżniającą się pracę

dydaktyczną i wychowawczą odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

prof. dr hab. KAZIMIERA MALECZYŃSKA, kierownik Zakładu Teorii i Historii Książki w Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego im. B. Bieruta, historyk, bibliotekarz i nauczyciel akademicki w zakresie bibliotekoznawstwa.

W latach 1946—1960 pracowała w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu, od r. 1960 — w Katedrze i Instytucie Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Wrocławskiego, kolejno jako adiunkt, docent i profesor (od r. 1982). Pełniła funkcje zawodowe i społeczne: dyrektora Instytutu, kierownika Studium Doktoranckiego, prezesa Oddziału Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Książki.

Stworzyła polską szkołę badawczą w dziedzinie historii książki. Jest autorką ponad stu większych prac naukowych, w tym książek: *Zainteresowania czytelnicze mieszczan dolnośląskich okresu Renesansu*, *Historia książki i jej funkcji społecznej*, *Książki i biblioteki w Polsce okresu zaborów*.

Uczestniczyła w przygotowaniu *Encyklopedii wiedzy o książce* i *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego*. Bierze udział w pracach nad *Encyklopedią książki polskiej*. Kieruje od wielu lat badaniami w zakresie problemów centralnych i resortowych. Ostatnio prowadzi zespół badań nad historią książki na Śląsku. Od r. 1982 jest redaktorem naczelnym „Roczników Bibliotecznych”.

Ma znakomitą kartę jako dydaktyk i wychowawca; wykształciła dwustu magistrów bibliotekoznawstwa, jest promotorem ośmiu prac doktorskich i habilitacyjnych, autorką podręczników i licznych opracowań metodycznych dla studentów bibliotekoznawstwa. Wykazuje się niezwykłą energią w życiu naukowym i zawodowym. Jest wzorem osobowym dla współpracowników i studentów.

Odnaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi.

Nagrody II stopnia:

dr STANISŁAW CZAJKA, dyrektor Biblioteki Narodowej.

W latach 1966—1971 był instruktorem ds. kultury w Komitecie Miejskim i w Komitecie Wojewódzkim PZPR w Rzeszowie. W r. 1971 przeniesiony został do pracy w Wydziale Kultury KC PZPR.

Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskał w Wyższej Szkole Nauk Społecznych na podstawie rozprawy *Aktywność*

kulturalna inteligencji technicznej (1979). Specjalizował się w zagadnieniach czytelnictwa, produkcji wydawniczej, dystrybucji i upowszechniania książki oraz organizacji bibliotek.

W r. 1978 przeszedł do pracy w Instytucie Kultury na stanowisko kierownika Zakładu Badań Auditorium Kultury i Rozwoju Kultury Społecznej. W r. 1979 został mianowany zastępcą dyrektora Biblioteki Narodowej, a od r. 1983 jest dyrektorem tej instytucji. Funkcję dyrektora objął w bardzo trudnym okresie kryzysu gospodarczego, dużej fluktuacji kadr, zagrożenia budowy nowego gmachu. Wiedza, umiejętność współpracy i ogromny takt pomogły mu w opanowaniu sytuacji na budowie, którą kieruje z sukcesami (oddano do użytku dwa ważne obiekty Biblioteki).

Przyczynił się do rozwoju współpracy międzynarodowej, pogłębił powiązania Biblioteki Narodowej z bibliotekarstwem całego kraju, umocnił pozycję centralnej biblioteki Państwa, która pod jego kierownictwem rozwinięła prace badawczo-naukowe i prognostyczne. Uczestniczył w opracowaniu ważnego dokumentu *Stan i perspektywy bibliotekarstwa polskiego do roku 2000*.

Umiejętnie łączy obowiązki zawodowe z powinnościami społecznymi jako wiceprzewodniczący Państwowej Rady Bibliotecznej, przewodniczący Kolegium Dyrektorów Bibliotek Centralnych, członek Prezydium

Ogólnopolskiego Zespołu Bibliotekarzy i Księgarzy przy Wydziale Kultury KC PZPR, członek Prezydium Rady Programowej Ruchu Wydawniczego.

Uczestniczył w przygotowaniu IX Zjazdu Bibliotekarzy Polskich, przewodniczył obradom plenarnym i wygłosił referat na temat współpracy Biblioteki Narodowej z bibliotekarstwem krajowym.

Jego referaty wygłaszane na konferencjach krajowych i zagranicznych, liczne wystąpienia publiczne, artykuły zamieszczone w czasopismach fachowych i naukowych koncentrują się wokół Biblioteki Narodowej, jej programów badawczych, potrzeb i zamierzeń w zakresie ochrony zbiorów, perspektyw rozwojowych, systemu zarządzania bibliotekami. Szereg jego publikacji przetłumaczono na języki obce.

Odnznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem 40-lecia Polski Ludowej, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Honorową Odznaką Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.

dr REGINA HANCKO, wicedyrektor Centralnej Biblioteki Rolniczej w Warszawie.

W latach 1949—1974 zatrudniona była w Centralnej Bibliotece Wojskowej (porządkowanie zbiorów, organizacja sieci bibliotek wojskowych, prace badawcze, opracowanie kroniki CBW za lata 1945—1947, prace redakcyjne nad serią Biblioteczka Bibliotekarza Wojskowego, sekretarz Rady Naukowej).

W latach 1974—1976 była kierownikiem Zespołu Szkolenia i Doskonalenia Kadr w Centrum INTE. Kierowała m. in. opracowaniem koncepcji doskonalenia zawodowego pracowników informacji oraz koncepcji materiałów szkoleniowych.

W latach 1976—1977 jako główny specjalista ds. bibliotek w Polskiej Akademii Nauk przyczyniła się do powstania dokumentu *Stan i perspektywy rozwoju bibliotek PAN*.

Od r. 1977 jest zastępcą dyrektora Centralnej Biblioteki Rolniczej. Kierowała szeregiem inicjatyw, m. in. pracami nad automatyzowanym Systemem Informacji o Gospodarce Żywnościowej, analizą systemową Centralnej Biblioteki Rolniczej, Raportem o stanie bibliotek i ośrodków informacji w resorcie rolnictwa i gospodarki żywnościowej, badaniami zasobu czasopism rolniczych. Uczestniczy w budowie systemu informacji rolniczej i leśnej krajów RWPG. Jest autorką lub współautorką wielu opracowań, opinii, ekspertyz, koncepcji, m. in. systemu biblioteczno-informacyjnego resortu oświaty i wychowania.

Brała udział w pracach gremiów doradczych i opiniodawczych, zespołów roboczych kilku resortów, jest członkiem Państwowej Rady Bibliotecznej. Prowadzi ożywioną działalność dydaktyczną jako wykładowca na Uniwersytecie Warszawskim i w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie, a także w Centrum Ustawicznego Kształcenia Bibliotekarzy w Warszawie, w Policealnym Studium Dokumentacji i Informacji Naukowej, na kursach organizowanych przez CİNTE, Instytut Kształcenia Nauczycieli, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Promowała ponad sto prac magisterskich, w tym wiele nagradzanych na konkursach ogólnokrajowych.

Aktywnie uczestniczy w pracach Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, jest m. in. przewodniczącą Sekcji Bibliotek Wojskowych i Sekcji Bibliotek Naukowych Zarządu Okręgu Warszawskiego, autorką ekspertyz i opracowań naukowych.

Opublikowała szereg prac (podręczniki, pomoce metodyczne, informatory, artykuły problemowe, sprawozdania z badań), m. in. *Elementy bibliotekoznawstwa*, *Organizacja bibliotek i ośrodków informacji w Polsce*. Prace jej tłumaczono na języki bułgarski, rosyjski i angielski.

Odnznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym i Srebrnym Krzyżem Zasługi, odznakami „Zasłużony Działacz Kultury”, „Zasłużony Pracownik Informacji Naukowo-Technicznej”, złotym i srebrnym medalem „Siły zbrojne w służbie Ojczyzny”.

JÓZEF PODGÓRECZNY, emerytowany dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy.

Pracę zawodową w bibliotekarstwie rozpoczął jako dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy. Wcześniej związany był z bibliotekarstwem i księgarstwem jako organizator Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Uniwersytetów

Robotniczych w Lublinie, dyrektor Wojewódzkiej Delegatury Spółdzielni Wydawniczo-Oświatowej „Czytelnik” w Lublinie i w Bydgoszczy (zapoczątkował organizację sieci bibliecznej i kolportażu), dyrektor Ekspozytury Domu Książki.

Funkcję dyrektora Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy pełnił do r. 1970. Jest postacią znaną, cieszącą się wielkim autorytetem wśród pracowników książki. Położył ogromne zasługi dla rozwoju sieci bibliotek publicznych, upowszechniania czytelnictwa i doskonalenia działalności bibliecznej. Był inicjatorem i organizatorem Czytelni Regionalnej oraz Izby Adama Grzymały-Siedleckiego, on też zainicjował prace naukowe Miejskiej Biblioteki Publicznej w Bydgoszczy (placówka otrzymała status biblioteki naukowej).

Wybitny działacz społeczny, był założycielem i wieloletnim przewodniczącym Zarządu Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, członkiem ZG SBP, działał w Towarzystwie Miłośników Miasta Bydgoszczy, Związku Zawodowym Pracowników Kultury i Sztuki, TPPR, Komitecie Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa. Był jednym z założycieli Bydgoskiego Towarzystwa Naukowego. Jest członkiem Sekcji Bibliotek Rady Kultury i Sztuki przy Ministrze Kultury i Sztuki.

Opublikował 9 książek oraz ponad 200 artykułów w czasopismach naukowych, fachowych, regionalnych.

Odnznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem „Za udział w Walce Obronnej 1939 r.”, Medalem Zwycięstwa i Wolności, Odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, odznaką Grunwaldu, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Honorową Odznaką SBP, ponadto 20 odznakami i

medalami organizacji społecznych, związkowych oraz regionalnych.

doc. dr hab. JAN WRÓBLEWSKI, kierownik Zakładu Bibliotekoznawstwa w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie.

Pracuje od r. 1949, kolejno jako nauczyciel, kierownik biblioteki powiatowej, wizytator w referacie bibliotek w Wydziale Kultury Wojewódzkiej Rady Narodowej. Od r. 1958 był instruktorem w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Olsztynie, w latach 1964—1973 — wicedyrektorem Biblioteki Głównej Akademii Rolniczo-Technicznej. W Wyższej Szkole Pedagogicznej zatrudniony jest od r. 1973.

Działalność dydaktyczną rozpoczął w r. 1953 wykładając na kursach, seminariach i prowadząc zajęcia na praktykach bibliotekarskich. W kierowanym przez niego Zakładzie wykształciło się już ok. 500 magistrów.

Posiada bogaty dorobek naukowy. Główne jego zainteresowania to biblioteki publiczne woj. olsztyńskiego (czytelnictwo i księgozbiory), polskie biblioteki ludowe na Warmii i Mazurach, w Wielkim Księstwie Poznańskim, na Pomorzu Gdańskim i na Górnym Śląsku. Bada początki czytelnictwa na Ziemiach Odzyskanych, zajmuje się narodotwórczą rolą książki polskiej w okresie zaborów. Odkrywa wielu nieznanych faktów z dziejów kultury polskiej. Jako wybitny specjalista w dziedzi-

nie historii książki i bibliotek został zgłoszony do międzynarodowego wykazu ekspertów. Opracował i wygłosił kilkadziesiąt referatów naukowych.

Pracował społecznie w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich (organizator i b. przewodniczący Sekcji Bibliotek Nauko-

wych Zarządu Okręgu, inicjator i organizator wielu przedsięwzięć naukowych), działała w Polskim Towarzystwie Historycznym w Olsztynie i w innych organizacjach naukowych.

Jest autorem książek: *Biblioteki polskie na Warmii, Mazurach i Powiślu w latach 1881—1939*, *Polskie biblioteki ludowe w zaborze pruskim i na terenie Rzeszy Niemieckiej w latach 1843—1939*, *Polskich bronity progów* (nagroda naukowa ministra nauki i szkolnictwa wyższego), *Biblioteki publiczne województwa olsztyńskiego w latach 1946—1975*, w przygotowaniu — *Słownik pionierów czytelnictwa na Ziemiach Zachodnich i Północnych* oraz

Książka w służbie narodu. Opublikował ponad 40 rozpraw w czasopismach naukowych i ponad 200 artykułów w czasopismach fachowych i społeczno-kulturalnych.

Odnznaczony Złotym Krzyżem Zasługi, odznaką „Zasłużony Działacz Kultury”, Odznaką Honorową SBP, odznakami regionalnymi.

Uroczyste wręczenie nagród laureatom odbyło się na Zamku Królewskim w Warszawie dnia 1 lipca 1988 roku.

KRYSTYNA KUŹMIŃSKA

Biblioteka i jej zbiory

Cel:

— zaznajomienie uczniów z biblioteką publiczną jako miejscem gromadzenia książek, płyt, taśm, przezroczy itp.,

— zachęcenie do częstego korzystania z biblioteki innego typu niż biblioteka szkolna,

— zwrócenie uwagi na poszanowanie książek.

Pomoce: książki, płyty, taśmy, przezrocza.

TOK LEKCJI

⊗ Pogadanka wstępna — biblioteka jako miejsce gromadzenia i udostępniania różnych rodzajów dokumentów — informujemy uczniów, że znajdują się w bibliotece, w której gromadzi się książki, czasopisma, płyty, przezrocza i inne dokumenty. Następnie na podstawie *Encyklopedii współczesnego bibliotekarstwa polskiego* wyjaśniamy w przystępny sposób termin „dokument”.

⊗ Przechowywanie zbiorów i ich ochrona — pokazujemy dzieciom, w jaki sposób przechowuje się różne rodzaje zbiorów gromadzonych w bibliotece, nazywamy przy ich pomocy sprzęty służące do tego celu:

— książki — na regałach,

— czasopisma — również na regałach (oprawne roczniki), pojedyncze egzemplarze na specjalnie przystosowanych półkach,

— płyty — w odpowiednich szafach,

Lekcja biblioteczna

przegrodach (jeżeli nie ma ich w bibliotece, można pokazać na ilustracji).

— taśmy, przezrocza — w specjalnych szufladach.

⊗ Zwracamy uwagę, że odpowiednie przechowywanie zbiorów bibliotecznych wiąże się z ich ochroną przed zniszczeniem. Dzieci zastanawiają się, jakie jeszcze istnieją sposoby chronienia książek i jakie są ich zalety — oprawa (najtrwalsza: introligatorska), okładanie w folię, okładanie w papier (forma przestarzała), szanowanie książki (czego czytelnik nie powinien robić).

⊗ Ćwiczenia praktyczne — prezentowanie uczniom sposobów zabezpieczania książek przed zniszczeniem. Jeżeli istnieje taka możliwość, pokazać im, jak okłada się książki w folię przy pomocy zgrzewarki.

⊗ Ćwiczenie w prawidłowym, nie szkodzącym książce odwracaniu kartek, sformułowanie przez dzieci zasad zachowania się wobec książek — myć ręce, stosować zakładki, nie płamić, nie podkreślać, nie zaginać kartek, nie ślinić palców przy ich odwracaniu itp.

⊗ Podsumowanie wiadomości, zapoznanie dzieci ze skutkami złego obchodzenia się czytelników z książką (wcześniej przygotowane „przykłady” — brak stron, rozdarte i pozaginane kartki, rysunki i podkreślenia, plamy itp.), zaproszenie dzieci do częstego odwiedzania biblioteki.

STANISŁAWA NIEDZIELA

Przez świat idące wołanie...

(scenariusz apelu pokoju dla kl. VIII)

BARBARA JACHIMCZAK

Uwagi wstępne

Apel ten przeznaczony jest do realizacji w klasie VIII — program wiedzy o społeczeństwie daje szeroką możliwość stosowania różnorodnych form pracy z uczniem i czytelnikiem w tej klasie. Nauczyciel przedmiotu i bibliotekarz szkolny dysponują bogatą literaturą związaną tematycznie z zagadnieniami pokoju. Tematykę pokojowego współistnienia państw powinno się realizować nie tylko w czasie lekcji, ale i w szerszym wymiarze zajęć dydaktyczno-wychowawczych w dowolnym okresie roku szkolnego, nawet w ramach pożegnania kl. VIII ze szkołą.

Przybliżony czas trwania apelu — 15 minut.

Pierwszy uczestnik apelu (I) pełni rolę prowadzącego, czyta i recytuje teksty nie w grupie, lecz indywidualnie, jest centralną postacią uroczystości szkolnej (odpowiedni strój, ustawienie pośrodku sali lub na podwyższeniu, uzdolnienia recytatorskie, oratorskie).

I

Rok 1986 proklamowano uroczystie Międzynarodowym Rokiem Pokoju. My uważamy, że każdy rok przeszły, obecny i przyszły powinien być Rokiem Pokoju.

Mając na uwadze *Deklarację o krzewieniu wśród młodzieży ideałów pokoju, Powszechną deklarację praw człowieka, Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych, Deklarację o wychowaniu społeczeństw w duchu pokoju* uchwaloną przez Zgromadzenie Ogólne ONZ według polskiego projektu, wzywa się uroczystość wszystkie państwa, aby w swojej działalności kierowały się koniecznością ustanowienia, utrzymania i umocnienia sprawiedliwego i trwałego pokoju dla obecnych i przyszłych pokoleń.

II

Każdy naród i każda istota ludzka, niezależnie od rasy, przekonań, języka i płci, ma niezbywalne prawo do życia w pokoju. Poszanowanie tego prawa, jak również innych praw człowieka leży we wspólnym interesie całej ludzkości i jest koniecznym warunkiem rozwoju wszystkich narodów, dużych i małych, we wszystkich dziedzinach.

III

Przez świat idące wołanie,
głosy matek i pięści dokerów,
i motory, i pióra autorów,
wielkie oczy dzieci małych,
artykuły wstępne i piosenki,

i ta lampa, co mi teraz świeci,
i w eterze ten głos: „Tu mówi...

Szczecin” —

i to, co masz w sercu najgłębiej,
i gołębie, gołębie, gołębie,
i płynące jak śpiew transparenty
i najwyższa ze wszystkich lir!

Razem

Pokój
Pokój
Der Friede
Mir.

IV

Nie trwóż się, twym oliwnym listkom
Nic nie zrobią wrogowie.
Bo talent, praca i wszystko —
tobie.
Bo serca nasze mężne
i czujność w oku.
Śpiewam twe imię potężne.
Pokój.

Razem

Pokój.

V

Pogoda lasu niechaj będzie z tobą,
promień przedarty przez dwa liście
dębu,
ptaszek Zygryda, co opowiadał o
śpiącej dziewczynie,
szmer gałęzi, szmer lasu Liszta i
Wagnera,
lasu szydlowieckiego, gdzie zabito
Adzia,
dębu, co wisi u nas nad fortepianem,
pogoda lasu
pogoda pogoda

I

Każde państwo powinno szanować prawo wszystkich narodów do samostanowienia, niepodległości, równości, suwerenności, nienaruszalności granic oraz do określenia swej drogi rozwoju, bez interwencji w ich sprawy wewnętrzne.

Pragnę w jednym słowie wszystko
zmieścić,

Pragnę w nim tylko jednej treści,
Dotrzymajcie mi w tym kroku:

Mir!
Frieden!
Pax!
Pokój!

Razem

Pokój!

I

„Wszystkie państwa powinny nie dopuszczać do krzewienia nienawiści i uprzedzeń wobec innych narodów, jako sprzecznych z zasadami pokojowego współżycia i przyjaznej współpracy narodów”.

VI

Nie zstąpi na nas jak gołębica
Ani wyniknie jak pora roku,
Ani zapłonie jak błyskawica
Na ziemi pokój.

Tylko się musi narodzić z woli,
Jak krew wytrysnąć z naszego boku,
Z wysiłków naszych rosnąć powoli
Na ziemi pokój.

Razem

Na ziemi pokój.

VII

Czytam historię
I widzę, coś robił
Przez tysiąclecia, Człowiecze!
Zabijałeś, mordowałeś
I wciąż przemyślałeś,
Jakby to robić lepiej.
Zastanawiam się, czyś godzien,
Aby cię pisać przez wielkie C.

VIII

Spoceni w trudzie, pięścią wymiećmy
chaos!

Wołajmy o nową rzeczy kolej,
O chleb, o zdrowie, o oczy niebieskie
jak chabry.
Lecz wszystko, co było dotąd — za
mało!

Chcemy mieć więcej kopalń i fabryk!
Drzew pełnych śpiewu, tęskniących do
pi!

Chcemy tłumaczyć mięśnie na wolę.
Wołą budować ład naokół.
W mozołe cierpkim wykuć jej aureolę:
siłę i pokój.

Razem

Pokój.

I

Ziemio ojczyzna, ziemio jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam pustobrzmiące słowa.
Można nie kochać cię — i żyć,
ale nie można owocować.

IX

Nie zrodzi nam się z kwiatów naręczy,
Nie na piorunie, nie na obłoku,
Nie spłynie na nas z niebieskiej tęczy
Na ziemi pokój.

Jak płomień buchnie z naszego trudu,
z podanej ręki, wspólnego kroku,
z okrzyku wszystkich na ziemi ludów,
Niech będzie pokój!

Razem

Niech będzie pokój!

I

By na tej twarzy spokój był
i dobroć, i rozumny uśmiech,
naród mój nie żałuje sił... — mówi
poeta.

Polska ma ogromny wkład w dzieło utrzymania światowego pokoju, że przypomnieć chociażby kilka inicjatyw i przedsięwzięć: Plan Rapackiego, Plan Gomułki, udział w wypracowaniu Aktu końcowego KBWE, Deklarację o wychowaniu społeczeństw w duchu pokoju, uchwaloną przez Zgromadzenie Ogólne ONZ na podstawie polskiego projektu, działalność licznych towarzystw przyjaźni z narodami. Ostatni Kongres Intelktualistów obradujący pod hasłem „W obronie pokojowej przyszłości świata” miał miejsce w naszej stolicy — Warszawie. Również ostatnio uznanie zyskał Plan Jaruzelskiego.

X

By na tej twarzy spokój był
i dobroć, i rozumny uśmiech,
naród mój nie żałuje sił,
walczy i tworzy, i nie uśnie.
Pierścienie świetlnych lat nad nami,
ziemia ojczyzna pod stopami.
Nie będę ptakiem wypłoszonym
ani jak puste gniazdo po nim.

II

Głosuję za Polską Ludową,
za życiem w szczęściu i radości,
głosuję na jedno, jedyne słowo:
Pokój!

Razem

Pokój!

III

Głosuję, by dziecko moje
 Miało prawo do nauki,
 Głosuję, by mogło spokojnie się bawić,
 Pragnę, by również moje wnuki
 Jedno jedyne słowo mówiły bez obawy:
 Pokój!

Razem

Pokój!

IV

By dzieci na całym świecie miały
 święto,
 By nie było gett, slamsów i
 dyskryminacji,
 By życie ich nie wilo się ścieżką
 krętą,
 Byśmy wszyscy byli dziećmi jednej
 nacji.

V

Pogoda wody niechaj będzie z tobą,
 wody stawu i wody jeziora, które tak
 lubisz,
 strumyka spod Koszystej i strumyka
 spod Czarnego Stawu,
 gładka powierzchnia zatok; Palermo
 i słaby przybój pod Sopotami, pogoda
 wody
 pogoda pogoda

VI

Wybuchem rąk ojczyzna niech będzie
 pochwalona,
 wstawiona hukiem młotów, nie tknięta
 ulewą słów.
 Obywatelu, od czego masz ramiona?
 Pracuj, Nadchodzi czas samolotów.
 Za dużo pieśni i orlich lotów!
 Za mało życia dla niej!

VII

Czas, byś ją mocną, z marzeń i żelaza
 uwił.
 Praca jest naszą krwią i śpiewaniem.
 Pracuj, Poeta będzie za ciebie mówił.

VIII

Spoceni w trudzie, pięścią wymiećmy
 chaos!
 Wołajmy o nową rzeczy kolej.
 O chleb, o zdrowie, o oczy niebieskie
 jak chabry.
 Lecz wszystko co było dotąd — za
 mało!
 Chcemy mieć więcej kopalń i fabryk!
 Drzew pełnych śpiewu, tęskniących do
 pił!
 Chcemy tłumaczyć mięśnie na wolę.
 Woła budować ład nackół.
 W mozole cierpkim wykuć jej aureole:

siłę i pokój.

Razem

Pokój.

I

Pogoda domu niechaj będzie z tobą,
 Jasnego pokoju, nakrytego stołu,
 białego sera,
 mleka, kawy, wiśni, drobnych
 przedmiotów,
 których pochodzenie my tylko znamy,
 fotografii, o których my tylko coś
 wiemy, Irenka,
 Tadzio, pani Wodzińska, twarze, które
 z naszego biurka
 zejda do podręczników i już na zawsze,
 pogoda roślin pokojowych, choinek
 aloesów,
 pogoda naszych piesków,
 pogoda pogoda
 Pogoda ziemi niechaj będzie z tobą...

Razem

Pogoda ziemi niechaj będzie z tobą...

IX

Pokój!

X

Mir!

II

Frieden!

III

Pax!

I

Pogoda nieba, ziemi, lasu niechaj będzie
 z nami...

(Apel rozpoczyna się odśpiewaniem Hymnu
Jeszcze Polska... kończy pieśnią *W imię pokoju*, słowa P. Łoszewski, muzyka
 P. Janton)

Scenariusz apelu zawiera następujące teksty:
 Gałczyński K. I.: *Przez świat idące wołanie*,
 Dytyramb na cześć pokoju.

Iwazkiewicz J.: *Pokój, pogoda czasu niechaj
 będzie z tobą...*

Krakowska M.: *Ballada o pokoju*

Nagrabiński J.: *W moim kraju*

Różewicz T.: *Gałzka oliwna*

Staff L.: *Człowiek, Pokój*

Szyborska W.: *Gawęda o miłości ziemi oj-
 czystej*

Wójcik J. K.: *Głosuję za pokojem
 oraz fragmenty Deklaracji o wychowaniu spo-
 łeczeństw w duchu pokoju.*

Rocznice literackie

1989

kiego mundurka; *Miecz i tokieć*), noweli-
sty (*Pod parasolem; Opowiadania o starej
Warszawie*), poety (*Schadzanka; Świata;*
Lira polska), autora esejów i szkiców hi-
storycznych.

15 I — 75 rocznica urodzin (1914) Ja-
na Marii GISGESA, prozaika (*Osaczeni;*
*Brudne śniegi; Osty; Spadek; Pamięć ser-
ca*), poety (*Więzień i chłop; Opowieści
krajobrazu; Idącym naprzód; Najbliższa
sercu*) i autora sztuk scenicznych (*Jezioro
ślad wygląda*).

15 I — 120 rocznica urodzin (1869 Sta-
niława WYSPIANSKIEGO, najwybit-
niejszego przedstawiciela Młodej Polski,
poety, dramaturga (*Wesele; Noc listopa-
dowa; Wyzwolenie; Kłątwa*) oraz mala-
rza.

16 I — 90 rocznica urodzin (1899) Sta-
niława CZERNIKA, poety, (*Autentyki;*
Siedem nocy), prozaika (*Dom pod wierz-
bami; Nowina; Ręka*), badacza folkloru.

16 I — 80 rocznica urodzin (1909) Je-
rzego PACZKOWSKIEGO, poety (*Spotka-
nie z Muzą; Wiersze zebrane*), satyryka
(*Na ostrzu noża; Poezje i satyry*), autora
opowiadań (*Pierwsza bitwa*), redaktora
„Cyrulika Warszawskiego”.

21 I — 25 rocznica śmierci (1964) Sta-
niława PIĘTAKA, poety (*Alfabet oczu;*
Notatnik poetycki), powieściopisarza (*Mło-
dość Jasia Kunefata; Nagi grom; Ucieczka
z miejsc ukochanych*), autora opowia-
dań (*Burzliwa pora; Matnia*), reportaży
(*Wczoraj i dziś*) oraz szkiców literackich
(*Portrety; Zapiski*), laureata Nagrody Mł-
odych Polskiej Akademii Literatury 1938
r. Dn. 3 VIII przypada także 80 rocznica
urodzin (1909) autora.

21 I — 30 rocznica śmierci (1959) Sta-
niława MŁODOŻENCA, poety (*Kwadraty;*
Kreski i futureski; Utwory poetyckie;
Futurogramy i futuro-pejzaże), publicy-
sty, dramaturga (*Herod*), recenzenta tea-
tralnego, autora opowiadań (*W dolinie
Małej Wody*), utworów dla dzieci (*Wiosenne
obrazki*).

24 I — 125 rocznica urodzin (1864) An-
drzeja NIEMOJOWSKIEGO, poety (*Baj-
ka; Rokita*), powieściopisarza (*Listy czo-
wieka szalonego*), publicysty.

28 I — 50 rocznica śmierci (1939) Wil-
liama Butlera YEATSA, najwybitniejsze-
go poety irlandzkiego nawiązującego do
legend celtyckich, odtwarzającego w poe-
zji świat dawnych mitów i postaci z ba-
jecznej historii Irlandii, autora liryków
mystycznych, dramatów (*Księżniczka Ka-
sia*), powieści i esejów, laureata Nagrody
Nobla 1923.

14 II — 70 rocznica śmierci (1919) Wi-
ktora GOMULICKIEGO, powieściopisarza
(*Cudna mieszczka; Wspomnienia niebies-*

14 II — 20 rocznica śmierci (1969) Ka-
zimierza WIERZYŃSKIEGO, jednego z
twórców „Skamandra”, poety (*Wiosna i
wino; Ziemia wilczyca; Krzyże i miecze;*
*Siedem podków; Korzec maku; Czarna
polonez; Kufer na plecach*), prozaika (*Ży-
cie Chopina*), recenzenta teatralnego
(*Wrażenia teatralne*), tłumacza literatury
francuskiej, m.in. Mauriacka, Dn. 27 VIII
przypada także 95 rocznica urodzin (1894)
tego wybitnego twórcy.

6 III — 80 rocznica urodzin (1909) Sta-
niława Jerzego LECA (nazw. de Tusch-
-Letz), poety (*Barwy; Rękopis jerozolim-
ski*), satyryka (*ZOO; Myśli nieuczczane;*
List gończy).

16 III — 150 rocznica urodzin (1839)
SULLY-PRUDHOMME'a (właśc. René
François Armand Prudhomme), francus-
kiego poety z kręgu parnasistów, autora
liryki refleksyjnej i poematów filozoficz-
nych, laureata Nagrody Nobla 1901.

21 III — 80 rocznica urodzin (1909)
Zdzisława SKOWROŃSKIEGO, autora
sztuk scenicznych (*Kawaler z księżycą;*
Maturzyści) i telewizyjnych (*Mistrz*), sce-
narzysty filmowego (*Bandą*), laureata Na-
grody Państwowej I stopnia 1970 r. (przy-
znanej pośmiertnie). Dn. 24 XI przypada
także 20 rocznica śmierci (1969) autora.

25 III — 60 rocznica śmierci (1929)
Otokara BRĘZINY, poety czeskiego (*Ta-
jemne dale; Wiatr od biegunów; Budo-
wniczowie świętymi*).

25 III — 75 rocznica śmierci (1914)
Frédérica MISTRALA, francuskiego poety
prowansalskiego, przywódcy ruchu feli-
brów, autora eposu *Mireio* (1859), lau-
reata Nagrody Nobla 1904.

27 III — 80 rocznica urodzin (1909)
Światopełka KARPINSKIEGO, poety (*Lud-
zie wśród ludzi; Mieszkański poemat;*
Trzyście wierszy; Poemat o Warszawie),
satyryka (*Kredą na parkanie; Ściana
śmiechu*).

2 IV — 75 rocznica śmierci (1914)
Paula HEYSE, doskonałego niemieckiego
nowelisty (*Andrea Delfin; L'Arrabiata*),
laureata Nagrody Nobla 1910.

7 IV — 100 rocznica urodzin (1889)
Gabrieli MISTRAL (właśc. Lucia Godoy y
Alcayaga), chilijskiej poetki (*Sonet y
śmierci; Fala; Ternura*), laureatki Nagro-
dy Nobla 1945.

22 IV — 20 rocznica śmierci (1969)
Waldemara BABINICZA, pisarza i działa-
cza oświatowego, autora reportaży (*Listy
z parafii*), powieści (*Złota woda; Obecny*),
opowiadań (*Za ścianą; Zaczarowane laski*).

- 1 V — 80 rocznica urodzin (1909) Zbi-gniewa UNŁOWSKIEGO, powieściopisa-rza (*Wspólny pokój; Dwadzieścia lat ży-cia*), nowelista (*Człowiek w oknie*), autora reportaży (*Żyto w dżungli; Pamiętnik morski*).
- 22 V — 80 rocznica urodzin (1909) Mariana CZUCHNOWSKIEGO, poety (*Po-ranek goryczy; Pożegnanie jeńca; Angiel-ska zima*), prozaika, dramaturga i publi-cysty.
- 27 V — 75 rocznica urodzin (1914) Bohdana ARCTA, prozaika (*Gdy zamilkły silniki; Dla dobra człowieka; Niebo w ogniu; Rycerz biało-czerwonej szachow-nicy; Cena życia*), popularyzatora proble-matyki i wiedzy lotniczej (*Poczet wielkich lotników; Skrzydła nad Warszawą; Sa-moloty świata*).
- 3 VI — 25 rocznica śmierci (1964) Fransa Eemila SILLANPÄÄ, fińskiego autora powieści realistycznych (*Pobożna nędza*) i nowel, laureata Nagrody Nobla 1939.
- 10 VI — 40 rocznica śmierci (1949) Sigrid UNSET, norweskiej powieściopi-sarki (*Krystyna, córka Lawransa; Olaf, syn Auduna; Krzak gorejący*), laureatki Nagrody Nobla 1928.
- 13 VI — 90 rocznica urodzin (1899) Jana LECHONIA (właśc. Leszek Serafino-wicz), poety (*Karmazynowy poemat; Aria z kurantem; Lutnia po Bekwarku*), saty-ryka (*Facecje republikańskie; Królewsko-polski kabaret*), autora szopek (*Pierwsza szopka warszawska; Szopka polityczna „Cyrulika Warszawskiego”*), powieści (*Bal u senatora*), utworów dla dzieci (*Historia o jednym chłopczyku i o jednym lotniku*), eseisty (*Portrety ludzi, książek i zdarzeń*), krytyka teatralnego (*Cudowny świat tea-tru*), czołowego poety grupy literackiej „Skamander”.
- 14 VI — 20 rocznica śmierci (1969) Marka HŁASKI, powieściopisarza (*Sonata marymoncka; Palcie ryż każdego dnia*), autora opowiadań (*Pierwszy krok w chmurach; Osmą dzień tygodnia*), scenar-iusza filmowych (*Pęta; Koniec nocy*), lau-reata Nagrody Literackiej Polskiego To-warzystwa Wydawców Książek 1958 r. Dn. 14 I przypada również 55 rocznica urodzin pisarza.
- 22 VI — 85 rocznica urodzin (1904) Michała CHOROMAŃSKIEGO, powieściopi-sarza (*Biali bracia; Zazdrość i medycyna; Szpital Czerwonego Krzyża*), noweli-sty (*Opowiadania dwuznaczne; Kobieta i mężczyzna*), dramaturga (*Człowiek czynu; Cztery sztuki bez znaczenia*), laureata Na-grody Młodych Polskiej Akademii Lite-ratury 1933 r.
- 3 VII — 30 rocznica śmierci (1959) Johana BOJERA, norweskiego powieściopi-sarza (*Ostatni wikingowie; Wielki głód*), autora opowiadań i sztuk scenicznych.
- 4 VII — 25 rocznica śmierci (1964) Samuіła MARSZAKA, rosyjskiego poety, autora utworów dla dzieci (*Mister Twi-ster; Wiersze i bajki*), satyryka i zasłużo-nego tłumacza.
- 6 VII — 130 rocznica urodzin (1859) Vernera von HEIDENSTAMA, szwedzkiego poety (*Liryki*), powieściopisarza (cykl powieści historycznych — *Karoli-nerna*), laureata Nagrody Nobla 1916.
- 15 VII — 30 rocznica śmierci (1959) Petera EGGE, norweskiego dziennikarza, powieściopisarza (*Pospólstwo; Życie Han-zyny*), dramaturga.
- 20 VII — 125 rocznica urodzin (1864) Erika Axela KARLFEJLDTA, szwedzkiego poety, autora liryków, laureata Nagrody Nobla 1931.
- 21 VII — 90 rocznica urodzin (1899) Ernesta HEMINGWAYA, amerykańskiego powieściopisarza (*Stońce też wschodzą; Pożegnanie z bronią; Komu bije dzwon*), autora opowiadań (*Stary człowiek i mo-rze*) i wspomnień (*Ruchome święto*), twór-cy „nowego stylu” w literaturze, laureata Nagrody Nobla 1954.
- 24 VII — 25 rocznica śmierci (1964) Maksyma RYLSKIEGO, ukraińskiego poe-ty (*Poezje*), tłumacza literatury polskiej (m. in. Mickiewicza, Słowackiego, Staffa, Tuwima), rosyjskiej, czeskiej, bułgarskiej i francuskiej, autora studiów o poezji polskiej (*O poezji Adama Mickiewicza*).
- 26 VII — 20 rocznica śmierci (1969) Witolda GOMBROWICZA, prozaika okre-su neorealizmu międzywojennego, autora opowiadań (*Pamiętnik okresu dojrzewa-nia; Bakakaj*), powieści groteskowo-saty-rycznych (*Trans-Atlantyk; Ferdynurke*), dramatów (*Ślub; Iwona, księżniczka Bur-gunda*), eseisty. Dn. 4 VIII przypada rów-nież 85 rocznica urodzin (1904) pisarza.
- 28 VII — 150 rocznica urodzin (1839) Ignacego MACIEJOWSKIEGO (pseud. Se-wer), powieściopisarza (*Nafta; Matka; Ba-jecznie kolorowa*), nowelisty (*Dola; Przy-błądy*), dramaturga (*Marcin Łuba*).
- 29 VII — 25 rocznica śmierci (1964) Wandy WASILEWSKIEJ, publicystki (*Oblicze dnia; Ziemia w jarzmie*), powieściopisarki (*Płomień na bagnach; Tęcza*), autorki utworów dramatycznych (*Bartosz Głowacki*), utworów dla dzieci (*Pokój na poddaszu; Kryształowa kula Krzysztofa Kolumba*), działaczki rewolucyjnej.
- [?] VIII — 25 rocznica śmierci (1964) Ar-dengo SOFFICI, włoskiego prozaika (Iro-

nia i życie), poety (Tęcza; *Stodkie próz-
niactwo szpitalne*), autora utworów auto-
biograficznych. Dn. 7 IV przypada rów-
nież 110 rocznica urodzin pisarza.

19 VIII — 80 rocznica urodzin (1909)
Jerzego ANDRZEJEWSKIEGO, prozaika
(*Noc i inne opowiadania; Ład serca; Po-
piót i diament; Książka dla Marcina; Ciemności kryją ziemię; Idzie skacząc po
górach; Miazga*), publicyści (*Aby pokój
zwyńczył; O człowieku radzieckim; Par-
tia i twórczość pisarza*), scenarzysty fil-
mowego (*Niewinni czarodzieje*), laureata
Nagrody Młodych Polskiej Akademii Li-
teratury 1939.

19 VIII — 15 rocznica śmierci (1974)
Aleksandra JANTY-POŁCZYŃSKIEGO,
poety (*Śmierć białego słonia; Krzyk w
cyrku*), prozaika (*Skazani na życie*), auto-
ra wspomnień (*Kłamaniem, aby żyć*), tłum-
acza literatury angielskiej, amerykań-
skiej i japońskiej, reportażysty (*Wracam
z Polski; Stolica srebrnej magii; Ziemia
jest okrągła*), autora opracowań.

7 IX — 30 rocznica śmierci (1959)
Artura GÓRSKIEGO, dramaturga (*Chłop;
Śluby*), powieściopisarza (*Klechdy; Prze-
de dniem*), tłumacza (m. in. Dante, fran-
cuskie utwory Mickiewicza, Strindberg),
krytyka literackiego.

9 IX — 50 rocznica śmierci (1939)
Józefa CZECHOWICZA, poety (*Kamień;
Dzień jak o dzień; Nuta człowiecza; Nic
więcej*), przedstawiciela liryki awangardo-
wej okresu międzywojennego.

10 IX — 15 rocznica śmierci (1974)
Melchiora WANKOWICZA, publicyści
(*Na tropach Smętka*), powieściopisarza
(*Szczeniące lata; Ziele na kraterze; Droga
do Urzędowa*), reportażysty (*Królik i oce-
any; W pępku Ameryki; W kościołach
Meksyku*), autora opowieści dokumental-
nych (*Hubalczycy; Westerplatte*), mono-
grafii historycznych (*Bitwa o Monte Cas-
sino*), gawęd (*Karajka La Fontaine'a; Tę-
dy i owędy*).

18 IX — 50 rocznica śmierci (1939)
Stanisława Ignacego WITKIEWICZA
(pseud. Witkacy), dramaturga (*Tumor
Mózgowicz; Szewcy; Kurka wodna; Oni*),
powieściopisarza (*Nienasyceńie; Pożegna-
nie jesieni*), teoretyka sztuki, malarza.

28 IX — 25 rocznica śmierci (1964)
Michała Świętłowa, rosyjskiego poety
(*Grenada i inne wiersze; Poemat drama-
tyczny*).

11 X — 70 rocznica śmierci (1919)
Karla GJELLERUPA, duńskiego powie-
ściopisarza (*Pielgrzym Kamanita; Wędrow-
cy świata*), pesymisty i mistyka, laureata
Nagrody Nobla 1917.

14 X — 125 rocznica urodzin (1864)
Stefana ŻEROMSKIEGO, autora powieści
historycznych i społecznych (*Szybyłowe
prace; Ludzie bezdomni; Wierna rzeka;
Popioły*), nowelisty (*Silaczka; Doktor
Piotr*), dramaturga (*Sułkowski; Róża*), pu-
blicyści (*Snobizm i postęp*).

14 X — 20 rocznica śmierci (1969)
Jana KURCZABA, powieściopisarza (*Ni-
czyjak; Ucieczka od Anny; Brama bran-
denburska*), autora opowiadań (*Czarna ka-
wa; Co to takiego człowiek*), utworów
scenicznych, książek dla dzieci (*A to ci
dopiero przygoda*), publicyści (*Nurt*).

14 X — 125 rocznica urodzin (1864)
Leona PASTERNAKA, poety (*Słowa z
daleka; Czas próby*), satyryka (*Figą z
makiem z Pasternakiem*), autora powieści
(*Komuna miasta Łomży*), sztuk sceni-
cznych (*Płynię Oka*), opowiadań (*Dzień
zapłaty; Gorzki chleb*).

15 X — 175 rocznica urodzin (1814)
Michała LERMONTOWA, przedstawiciela
rosyjskiego romantyzmu, autora wierszy i
poematów (*Korsarz; Borodino; Ojczyzna*),
powieściopisarza (*Bohater naszych czasów*)
i dramaturga (*Maskarada*).

27 X — 25 rocznica śmierci (1964)
Willi BREDELA, niemieckiego powieściop-
isarza (*Krewni i znajomi; Nowy rozdział;
Spotkanie nad Ebro; trylogia: Ojcowie;
Synowie; Wnuki*).

22 XI — 120 rocznica urodzin (1869)
Andre GIDE'a, francuskiego prozaika i
poety, autora opowiadań (*Prometeusz źle
skowany; Szkoła żon*), powieści (*Lochy
Watykanu; Fatszerze*), dramatów (*Edyp*),
tłumacza m. in. Szekspira, Goethego, Con-
rada, laureata Nagrody Nobla 1947.

26 XI — 30 rocznica śmierci (1959)
Józefa Nikodema KŁOSOWSKIEGO, auto-
ra baśni i legend (*Przeklęte miasto; Serce
w lipowym drzewie*), powieściopisarza
(*Jarżmo*), poety (*Chłopski marsz*).

5 XII — 25 rocznica śmierci (1964)
Bogusława SUJKOWSKIEGO, prozaika
(*Może już jutro; Lisowczycy*), autora książ-
zek dla młodzieży (*Jantarowy szlak; Trzy
czarne włócznie; Dwa zakony*).

22 XII — 350 rocznica urodzin (1639)
Jeana RACINE'a, głównego (obok Cor-
neille'a) przedstawiciela klasycyzmu fran-
cuskiego, autora dramatów (*Fedra; Bere-
nika; Andromacha*).

28 XII — 125 rocznica śmierci (1864)
Edwarda Żeligowskiego, poety romantycz-
nego, dramaturga (*Jordan*), publicyści
(*Dziś i jutro*), działacza politycznego.

KRYSTYNA BIELSKA

Przepisy katalogowania dokumentów dźwiękowych

Katalogi dokumentów dźwiękowych

Lekturę cyklu *Katalogowanie dokumentów dźwiękowych* radziłabym poprzedzić zapoznaniem się z cyklem p. Marii Lenartowicz *Przepisy katalogowania książek*, drukowanym od r. 1986 w „Poradniku Bibliotekarza”; w cyklu tym autorka bardzo szczegółowo wyjaśniła szereg problemów dotyczących opisu bibliograficznego i katalogowego książek. Wiele zawartych tam rozwiązań da się zastosować analogicznie w katalogowaniu dokumentów dźwiękowych, dlatego też czytelnika niniejszego cyklu będę często odsyłać do tamtych artykułów.

Zanim zajmę się szczegółowo przykładami katalogowania dokumentów dźwiękowych, chciałabym odpowiedzieć na pytania bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych dotyczące budowy katalogu alfabetycznego dokumentów dźwiękowych.

Dotychczasowa praktyka biblioteczna — zgodna z zaleceniami odgórnymi¹ wprowadzała:

1. odrębne katalogi dla „zespołów zbiorów”, między typów i postaci dokumentów, a więc — w naszym przypadku:

a) płyt gramofonowych,

b) taśm magnetofonowych²,

przy czym zalecano budowę dwuczęściową katalogu „alfabetycznego”:

cz. 1. miała zawierać karty z opisami głównymi (całego dokumentu) ułożone według numerów katalogowych płyt, czyli oznaczeń katalogowych,

cz. 2 — stanowiąca właściwy katalog alfabetyczny — miała skupiać zarówno karty główne (z hasłem osobowym, gdy do-

kument dźwiękowy zawierał jeden lub kilka utworów tego samego autora), jak i karty cząstkowe oraz odsyłacze, w układzie alfabetycznym haseł osobowych i tytułowych,

2. odrębne katalogi — stosownie do wartości dźwiękowej — dla dokumentów muzycznych i niemuzycznych (literackich, językowych, efektów dźwiękowych),

3. odrębne katalogi — stosownie do oznaczenia odpowiedzialności — dla:

a) twórców (kompozytorów, autorów utworów literackich) i współtwórców dokumentu (utworu),

b) wykonawców — indywidualnych i zbiorowych.

Obok katalogów w układzie alfabetycznym prowadzono niekiedy katalogi rzeczowe (przeważnie systematyczne, rzadziej przedmiotowe) lub zastępowano oba typy katalogów katalogiem krzyżowym (często również dwuczęściowym, jak w przypadku 1).

Najpilniejszym więc obecnie zadaniem bibliotek jest dostosowanie — jak wspominałam w poprzednim artykule — nowych postanowień Polskiej Normy (PN-85/N-01152.07) do dotychczasowej praktyki. Odwołuję się tutaj do artykułów p. Lenartowicz — *Pozycje główne i dodatkowe, odsyłacze*³ oraz *Prace niesamoistne wydawniczo*⁴. Zgodnie z zawartymi tam definicjami i wyjaśnieniami, bibliotekarz będzie obowiązany do sporządzania dla każdego dokumentu *pozycji katalogowej głównej* (dotychczasowa karta główna) oraz odpowiedniej ilości *pozycji katalogowych dodatkowych* (dotychczasowe odsyłacze szczegółowe oraz karty cząstkowe).

Pozycja katalogowa główna musi zawierać: hasło główne, opis bibliograficzny (według normy, dla drugiego stopnia szczegółowości), sygnaturę, a w miarę potrzeb może obejmować dodatkowo symbol klasyfikacji, numer akcesji, numer inwentarza (gdy różni się on od sygnatury) itp.

Pozycja katalogowa dodatkowa zawiera ten sam opis bibliograficzny, poprzedzony innym hasłem, lub opis odrębnego utworu współwydanego z innymi. Dopuszcza się — w zależności od potrzeb, możliwości lub dotychczasowej praktyki — skracanie opisu bibliograficznego do niezbędnego minimum (nawet do informacji typu indeksowego). *Pozycje dodatkowe* sporządza się we wszystkich przypadkach, gdy czytelnik może poszukiwać danego dokumentu (utworu współwydanego w dokumencie) pod różnymi hasłami.

W obecnym katalogu zniknie odsyłacz szczegółowy, lecz obok *odsyłacza ogólnego*

¹ Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki poz. 21 nr 26 z dnia 28 marca 1973 w sprawie postępowania ze zbiorami audiowizualnymi w bibliotekach publicznych. „Dziennik Urzędowy MKiS” z 30 marca 1973 nr 3 poz. 21.

² Tamże, § 6.

³ „Poradnik Bibliotekarza” 1986 nr 6 s. 17—18.

⁴ „Poradnik Bibliotekarza” 1987 nr 2 s. 23—24.

(całkowitego) pojawiają się **odsyłacze uzupełniające** (łącznie hasła ze sobą).

Odsyłacz ogólny sporządza się wówczas, gdy dla potrzeb katalogu wybiera się jako hasło jedną z wielu istniejących w obiegu (dokumentach, źródłach) form nazw danej osoby, ciała zbiorowego lub tytułu. Odsyłacz taki zawiera nazwę nie uwzględnioną w hasle opisu, skrót „zob.” (= zobacz) i nazwę (formę nazwy) stanowiącą hasło opisu katalogowego. Dopuszcza się dodanie w nawiasie kwadratowym określenia rodzaju nazwy.

PRZYKŁADY

GŁOWACKI Aleksander
zob.

Prus Bolesław [pseud.]

DERWID [pseud.]
zob.

Lutosławski Witold

SZWIERTNIA [!] Jan
zob.

Szwiertnia Jan

IOANNES Paulus II (papież)
zob.

Jan Paweł II (papież)

Odsyłacz uzupełniający sporządza się wówczas, gdy pragniemy powiązać nazwy bądź tytuły stanowiące przyjęte w katalogu hasła opisów katalogowych. Gdy np. jedna osoba występuje w hasłach pod różnymi nazwami (różnymi formami nazw), należy sporządzić odsyłacze, w których obie nazwy są powiązane skrótem „zob. też”.

PRZYKŁADY

JAN PAWEŁ II (papież)
zob. też

Wojtyła Karol

WOJTYŁA Karol
zob. też

Jan Paweł II (papież)

TRYBUSIEWICZ Janusz
zob. też

Podkomorzy Jacek [pseud.]

PODKOMORZY Jacek [pseud. wspólny]

zob. też
Adrjański Zbigniew
Trybusiewicz Janusz

ADRJAŃSKI Zbigniew
zob. też

Podkomorzy Jacek [pseud.]

ADRJAŃSKI Zbigniew
zob. też

Bellan Marta [pseud.]

BELLAN Marta [pseud. wspólny]
zob. też

Adrjański Zbigniew
Kaszkur Zbigniew

KASZKUR Zbigniew
zob. też

Bellan Marta [pseud.]

ale

SZCZĘSNY Zbigniew [pseud.]
zob.

Adrjański Zbigniew

DOBRYNIEC Janusz [pseud.]
zob.

Trybusiewicz Janusz

Szczegółowo budową katalogu alfabetycznego dokumentów dźwiękowych zajmą się *Przepisy katalogowania dokumentów dźwiękowych*, które powstaną w przyszłości. Będą w nich omówione zarówno kryteria wyboru, jak i formy haseł autorskich (osobowych) pozycji głównych i pozycji dodatkowych, haseł tytułowych, a także zasady ich szeregowania⁵.

W katalogach rzeczowych dokumentów dźwiękowych — w przeciwieństwie do katalogów rzeczowych książek — dopuszcza się, tak jak dotychczas, łączenie pozycji katalogowych głównych i dodatkowych, w zależności od klasyfikacji (przydziału rzeczowego) całego dokumentu bądź poszczególnych jego części (utworów współwydanych).

⁵ Kryteria wyboru i forma haseł autorów muzyki = kompozytorów (autorstwo oryginalów lub przeróbek — adaptacji, parafraz, transkrypcji itp.) zostaną również sprecyzowane w *Przepisach katalogowania druków muzycznych*.

JERZY BEDNARZ
Prawo
biblioteczne

**NOWE PRZEPISY PŁACOWE
 DLA BIBLIOTEKARZY BIBLIOTEK
 PUBLICZNYCH**

Uchwałą Rady Ministrów nr 115 z dnia 27 czerwca 1988 r. zmieniła dotychczas obowiązujące zasady wynagradzania bibliotekarzy zatrudnionych w bibliotekach publicznych. Zniesione zostało limitowanie wysokości funduszu premiowego oraz wprowadzono nowe tabele miesięcznych stawek funkcyjnych. Wymieniony akt prawny został opublikowany w „Monitorze Polskim” nr 21 poz. 192.

Tabela stawek wynagrodzenia zasadniczego i dodatków funkcyjnych pracowników działalności podstawowej

Grupa wynagrodzenia zasadniczego	Miesięczna kwota w zł	Grupa dodatku funkcyjnego	Miesięczna kwota w zł
1	2	3	4
1	18 500—23 000	1	1 000—3 600
2	19 000—24 500	2	1 500—3 500
3	19 500—26 000	3	2 000—4 000
4	20 000—27 500	4	2 500—4 500
5	20 500—29 000	5	3 000—5 000
6	21 000—30 500	6	3 500—5 500
7	21 500—32 000	7	4 000—6 000
8	22 000—33 500	8	4 500—6 500
9	22 500—35 000	9	5 000—7 000
10	23 000—36 500	10	5 500—7 500
11	23 500—38 000	11	6 000—8 000
12	24 000—39 500	12	6 500—8 500
13	24 500—41 000	13	7 000—9 000
14	25 000—42 500	14	7 500—10 000
15	26 000—44 000	15	8 000—12 000

Zmienione zostały również przepisy płacowe dotyczące pracowników administracji i obsługi bibliotek publicznych. Dokonała tego Rada Ministrów Uchwałą nr 116 z dnia 27 czerwca 1988 r. opublikowaną w „Monitorze Polskim” nr 20, poz. 177. Jest to kolejna nowelizacja uchwały nr 159 Rady Ministrów z dnia 14 października 1985 r. („Monitor Polski” nr 36 poz. 241, z kolejnymi zmianami — MP

1986 nr 29 poz. 209, nr 33 poz. 242 oraz 1987 nr 33 poz. 280). Ustalono maksymalną wysokość miesięcznej stawki wynagrodzenia zasadniczego na 41 000 zł, a dodatku funkcyjnego na 10 000 zł. Zniesione zostało także ograniczenie wysokości funduszu premiowego (do tej pory do 20% wynagrodzeń zasadniczych). Podobnie jak u pracowników działalności podstawowej, do nowych stawek wynagrodzenia zasadniczego włącznie tzw. dodatki osłonowe.

Obie omówione wyżej uchwały weszły w życie z mocą od 1 czerwca 1988 r.

W ślad za tymi uchwałami ukazało się Zarządzenie nr 13 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 lipca 1988 r. wprowadzające nową tabelę miesięcznych stawek wynagrodzenia zasadniczego i stawek dodatku funkcyjnego pracowników administracji i obsługi. Przedstawia się ona następująco:

Tabela stawek wynagrodzenia zasadniczego i dodatków funkcyjnych pracowników administracji i obsługi

Grupa wynagrodzenia zasadniczego	Miesięczna kwota w zł	Grupa dodatku funkcyjnego	Miesięczna kwota w zł
1	2	3	4
1	15 000—16 000	1	1 000—3 000
2	15 500—17 000	2	1 500—3 500
3	16 000—18 000	3	2 000—4 000
4	16 500—19 000	4	2 500—4 500
5	17 000—20 000	5	3 000—5 000
6	17 500—21 000	6	3 500—5 500
7	18 000—22 000	7	4 000—6 000
8	18 500—23 000	8	4 500—6 500
9	19 000—24 000	9	5 000—7 000
10	19 500—26 000	10	5 500—7 500
11	20 000—27 500	11	6 000—8 000
12	20 500—29 000	12	6 500—8 500
13	21 000—30 500	13	7 000—9 000
14	21 500—32 000	14	7 500—10 000
15	22 000—33 500	15	
16	22 500—35 000	16	
17	23 000—36 500	17	
18	23 500—38 000	18	
19	24 000—39 500	19	
20	24 500—41 000	20	

**NOWE ZASADY WYNAGRADZANIA
 PRACOWNIKÓW TRANSPORTU
 SAMOCHODOWEGO**

Ukazało się Zarządzenie nr 14 Ministra Kultury i Sztuki z dnia 6 lipca 1988 r. zmieniające zasady wynagradzania pracowników transportu samochodowego. Za-

zrządzenie dotyczy również tej grupy pracowników zatrudnionych w bibliotekach publicznych. Wprowadzono następujące zmiany:

1. podwyższono łączną kwotę dodatku za wykonywanie dodatkowych czynności do 7200 zł miesięcznie;

2. dopuszczono możliwość podwyższenia na podstawie decyzji kierownika jednostki organizacyjnej funduszu premiowego ponad 30% płac zasadniczych;

3. ustalono nową tabelę godzinowych stawek płac zasadniczych dla kierowców pojazdów samochodowych i ich pomocników, przy 42-godzinnym tygodniowym czasie pracy. Stawki te obejmują tzw. dodatek osłonowy;

Kategoria zaszerogowania	Stawka w zł za godzinę
1	2
I	51—100
II	55—107
III	60—114
IV	65—121
V	70—128
VI	75—134
VII	80—142
VIII	85—149
IX	90—156
X	95—163
XI	100—170

4. ustalono nową tabelę dodatków za wykonywanie dodatkowych czynności (do czasu publikacji w „Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Kultury i Sztuki” tabela dostępna jest w wojewódzkich wydziałach kultury i sztuki).

Powyższe zmiany mają być wprowadzone w ramach posiadanych limitów i środków na wynagrodzenia. Zarządzenie weszło w życie z mocą od 1 czerwca 1988 r.

NOWE STAWKI DLA TWÓRCÓW DZIEŁ PLASTYCZNYCH

Zdarza się czasami, że w bibliotekach wykorzystywane są przepisy dotyczące

wynagrodzeń dla twórców dzieł plastycznych. Dzieje się tak najczęściej przy okazji organizowania wystaw czy też publikowania wydawnictw. Przypominam zatem, że ukazało się Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 1988 r. wprowadzające nowe zasady wynagradzania oraz stawki dla twórców dzieł plastycznych („Monitor Polski” nr 23 poz. 164).

Wprowadzono zasadę, że tabele określają wynagrodzenie, podobnie jak to ma miejsce w stosunku do autorów dzieł książkowych, w procentach od stawki podstawowej. Wynosi ona obecnie 40 000 zł i będzie wzrastać w stopniu nie mniejszym niż poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia pracowników zatrudnionych w jednostkach gospodarki społecznej. Wprowadzono również nowe, korzystniejsze tabele wynagrodzeń. Nowe przepisy obowiązują od 15 lipca 1988 r.

JESZCZE O WYNAGRODZENIACH ZA SPOTKANIA AUTORSKIE

Wykorzystując sugestie Czytelników, pragnę uzupełnić informację o spotkaniach autorskich i możliwości honorowania autorów, opublikowaną w Poradniku z br. nr 7/8. Podane tam Wytyczne nr 1 Ministerstwa Kultury i Sztuki dotyczą autorów (tłumaczy) bez względu na fakt ich zrzeczenia się bądź niezrzeczenia się w stowarzyszeniu twórców. Jest to nowość liberalizująca praktykę. Druga nowinka to rozszerzenie zakresu wytycznych przez objęcie nimi również autorów dzieł wieliterackich (np. naukowych). Dziękuję Czytelnikom za zwrócenie uwagi na tę sprawę.

JESZCZE O WYLĄCZENIU Z DYREKTYWNOŚCI

W „Poradniku” nr 7/8 z br. wspomniano o wyłączeniu z dyrektywności przez Uchwałę nr 33/88 Rady Ministrów z dnia 8 lutego 1988 r. wynagrodzeń wypłacanych z bezosobowego funduszu płac oraz wynagrodzeń agencyjno-prowizyjnych. Piśmo Departamentu Ekonomicznego Ministerstwa Kultury i Sztuki (DE-I-020/5/88) z dnia 29 kwietnia 1988 r. wyjaśnia, że wyłączenie dotyczy wynagrodzeń bezosobowych i agencyjno-prowizyjnych finansowanych z Funduszu Rozwoju Kultury.

Z żałobnej karty

HELENA FALKOWSKA

zasłużona nauczycielka, wychowawczyni młodzieży, jedna z najwybitniejszych przedstawicielek bibliotekarstwa szkolnego zmarła 20 kwietnia br. po 59 latach pracy

Urodzona w r. 1909 w Kutnie, na tor pracy pedagogicznej weszła jako 19-letnia dziewczyna, po ukończeniu w r. 1928 Państwowego Seminarium Nauczycielskiego im. Króla Zygmunta Augusta w Białymstoku. Była nauczycielką w Ostrowi Mazowieckiej, następnie, po przeniesieniu się w rok później na stałe do Warszawy — w szkole powszechnej w Wawrzyszewie. Wniósłszy z rodzinnego domu miłość do książki (ojciec nauczyciel był zapałym krzewicielem czytelnictwa) zorganizowała i prowadziła w tej szkole biblioteczkę dla uczniów. Pracując podjęła studia najpierw pedagogiczne w Wolnej Wszechnicy Polskiej, potem (w r. 1935) historyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Ukończyła je uzyskaniem tytułu magistra już po wojnie.

Podczas okupacji, niezależnie od pracy w szkole, uczyła historii na tajnych kompletach, za co później otrzymała Złotą Odznakę ZNP. Brała udział w konspiracji jako łączniczka.

Po wyzwoleniu przez kilka lat (1946—1948, 1952—1956) pracowała w Bibliotece Narodowej. Ukończyła tam kurs dla bibliografów prowadzony przez Adama Łysakowskiego, a nadto poznała bogactwo merytorycznej działalności największej polskiej księżnicy odradzającej się wówczas z wojennego kataklizmu. Z zasobem nowych doświadczeń zdecydowała się wrócić do szkolnictwa — podjęła w r. 1957 pracę na stanowisku wizytatora w Wydziale Bibliotek Ministerstwa Oświaty. Uczestniczyła w opracowywaniu podstawowych aktów prawnych regulujących przez wiele następnych lat działalność bibliotek służących uczniom i nauczycielom. W wizytacyjnych podróżach po różnych regionach kraju poznawała rzeczywistość polskiego bibliotekarstwa szkolnego — jego niedostatki, stan kadry, potrzeby w zakresie jej przygotowania, ale i wielką ofiarność pracowników, pragnienie sprostania zadaniom. Szczególną uwagę kierowała wówczas na sprawy najważniejsze — właściwe opracowanie zbiorów i usprawnianie warsztatów bibliotecznych, podnoszenie kwalifikacji kadry. Była organizatorką szeregu kursów, konferencji i porad, w których brała udział jako wykładowczyni o rzetelnej wiedzy i wielkiej sile przekonywania. Wszechstronną pomoc starała się nieść zwłaszcza młodym adeptom zawodu.

Można przypuszczać, że pragnienie żywszego i bardziej bezpośredniego, niż dostępne przy ministerialnym biurku, oddziaływania na pracę bibliotek skłoniło mgr Falkowską do prośby o przeniesienie do Centralnego Ośrodka Metodycznego. Objęła tam stanowisko kierownika Sekcji Bibliotek i Czytelnictwa, której zadaniem było stymulowanie pracy sekcji bibliotekarskich w ośrodkach terenowych. Wiele uwagi na tym stanowisku poświęciła tworzeniu i działalności zespołów samokształceniowych jako cegniw skupiających bibliotekarzy określonego terenu i integrujących ich poczynania w zakresie doskonalenia warsztatów, w tym przede wszystkim służby informacyjnej. Zawsze wyznawała zasadę, którą dane jej było później wcielić w życie i sprawdzić w osobistym działaniu, że czytelnictwo młodzieży może się rozwijać tym skuteczniej, im lepiej pracują biblioteki. Zespoły okazały się owocną formą służącą podnoszeniu sprawności bibliotek drogą wymiany doświadczeń i osiągania wspólnych celów w koleżeńskej współpracy.

Po niespełna trzech latach, na krótko przed emeryturą, Helena Falkowska przeszła do Dzielnicowej Biblioteki Pedagogicznej — została instruktorką bibliotek szkół podstawowych dzielnicy Praga-Południe. Była współorganizatorką gabinetu metodycznego oraz ośrodka informacji pedagogicznej, wyposażonego w systematycznie uzupełniane kartoteki, ze-

stawienia bibliograficzne, pomoce niezbędne do udzielania instruktażu w różnych zakresach pracy bibliotecznej. Cieszyła ją bliska obecność tych, którym służyła swą pracą. Narzuca się jednak nieodparcie myśl, że wszystkie jej kolejne zatrudnienia były etapami poszukiwania własnego miejsca na ziemi, w którym mogłaby robić to, co lubiła najbardziej, do czego była powołana, co pozwoliłoby doznawać pełnej satysfakcji.

Takie miejsce znalazła, już do końca swych dni, po przejściu na emeryturę (1969), gdy — jak na początku drogi zawodowej — podjęła pracę w szkole. Póteat w bibliotece Zespołu Szkół Łączności nr 1 wypełniła wyteżonym jak zawsze działaniem. Współpracując z serdecznie zaprzyjaźnionym b. wizytatorem ministerialnym, Ignacym Jurewiczem, zorganizowała tam wzorzec czytelní dla młodzieży oraz najaktywniejsze z kół szkolnych — Koło Przyjaciół Książki. Bogactwo stosowanych form pracy — przygotowywanie przez młodzież audycji literackich, organizowanie różnego rodzaju wystaw, wieczorków, dyskusji, wycieczek do miejscowości upamiętnionych przez życie i twórczość pisarzy — zaowocowało autentycznym związaniem się uczniów z biblioteką i rozbudzeniem ich zainteresowania kulturą.

Pani Halina była tam bardzo szczęśliwa. Kochała młodzież, kochała pracę wśród niej z książką. Wyniki uzyskane w rozwijaniu czytelnictwa uczniów uważała za swe trwałe osiągnięcie, a członków Koła — za najmilszych przyjaciół. Mogła też służyć swymi umiejętnościami praktycznymi — uczyła introligatorstwa, niektórych technik plastycznych, udzielała porad kolekcjonerom, przygotowała pomoce do lekcji bibliecznych. Po śmierci wizytatora Jurewicza, pokonując wiele przeszkód, doprowadziła do nazwania czytelní jego imieniem. Obecnie czynione są starania o oficjalne uznanie jej drugim patronem czytelní.

Jest autorką książki *Z dziejów polskich bibliotek szkolnych* (1966), współautorką przewodnika *Biblioteka szkolna* (1977, 1987), opublikowała szereg artykułów w czasopismach i wydawnictwach zbiorowych, przez wiele lat wykorzystywany był jej skrypt o klasyfikacji i katalogu rzeczowym.

W Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich była członkiem Prezydium Zarządu Głównego i równocześnie przewodniczącą Sekcji Szkolnych i Pedagogicznych (1957—1963), następnie wiceprzewodniczącą Zarządu Głównego (1966—1969).

Wyróżniła się na wszystkich polach

EX LIBRIS

działania. Zawsze oddająca się pracy z młodzieńczą energią, pełna inicjatywy, popularna i wysoko ceniona, łączyła w sobie umiejętności organizatora, zapal pioniera i dyscyplinę wykonawcy. Jako wykładowca na wielu kursach zjednywała słuchaczy wiedzą, sugestywnym, żywym sposobem przekazu, a przy tym bezpośredniością i zyczliwością. Jej entuzjazm i szczere zaangażowanie miały siłę udzielania się innym, toteż zawsze wywierała wpływ na postawy bibliotekarzy. Wielu z nas ma jej dużo do zawdzięczenia jako nauczycielowi, a wszystkim mogła imponować jako człowiek — wzór niezwykle pracowitości, energii, pogody ducha. W pamięci środowiska szkolnego zapisała się jako kobieta wielkiej inteligencji i żarliwości, dla której miłość do ojczyzny, książki i młodzieży stanowiła sens życia.

Do odznaczeń, jakimi została uhonorowana, należą: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Złota Odznaka ZNP, Honorowa Odznaka SBP, odznaka „Zasłużony Działacz Kultury”.

WLADYSŁAWA WASILEWSKA

Krajowy Zjazd Delegatów SBP odbędzie się w dniach 15—17 maja 1989 r. w Gdańsku — taką decyzję podjął Zarząd Główny bibliotekarskiej organizacji. Przygotowaniami do Zjazdu zajmują się trzy komisje: programowa, której przewodniczy Jan Wołosz (Warszawa), statutowa pod przewodnictwem Bolesława Howorki (Poznań) i organizacyjna kierowana przez Marię Sieradzan z WBP w Gdańsku. Trwa kampania sprawozdawczo-wyborcza w okręgach SBP. Według jej harmonogramu do połowy lutego 1989 r. we wszystkich województwach powinny się odbyć zjazdy delegatów, które wybiorą nowe władze okręgowe SBP i delegatów na zjazd krajowy.

Szczecin. Nowy oddział Książnicy Szczecińskiej — Pracowni Kartografii i Ochrony Środowiska — został uruchomiony w październiku.

Dni Łasku. Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna w Łasku (woj. sieradzkie) zorganizowała (16 IX) sesję popularnonaukową poświęconą Światopełkowi Karpińskiemu. W programie znalazły się m. in.: referat prof. dr Rafała Leszczyńskiego — „Światopełk Karpiński, życie i twórczość” oraz wspomnienie siostry poety — Wandy Drecki. Dokonano także otwarcia wystawy „Syn Ziemi Łaskiej”. Sesja odbyła się w oddanym w ubiegłym roku, przestronnym (700 m²) lokalu biblioteki.

Fundacja Kultury Polskiej ogłosiła apel w sprawie ratowania zbiorów Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Fundacja otworzyła konto docelowe na rzecz zbierania funduszy na prace konserwatorskie i zabezpieczające zbiory. Wpłaty można przekazywać na konto NBP XII O/Warszawa, nr 1137-2916-132-3 FKP z dopiskiem „Biblioteka UW”. Zarząd Fundacji dokonał pierwszej wpłaty w wysokości 1 mln zł. Jednocześnie zwrócono się do władz m. st. Warszawy z apelem o udzielenie wszechstronnej pomocy w budowie nowego gmachu Biblioteki.

Współpraca z Węgrami. Program współpracy między biblioteką w Nyiregyhaza i WBP w Rzeszowie został uzgodniony w lipcu br. Program przewiduje m. in. współpracę w dziedzinie zastosowania techniki komputerowej w pracy bibliotecznej, organizowanie Dni Literatury Węgierskiej w Rzeszowie i Dni Literatury Polskiej w Nyiregyhaza, wymianę wystaw.

Liczba egzemplarzy gazet i czasopism przypadających na jednego mieszkańca spadła w Polsce ze 109 w r. 1976 do 88,5 w r. 1988.

Wies polska roku 1934 w fotografii Louise Arner Boyd — to tytuł niecodziennej wystawy zorganizowanej przez Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie dzięki tylko jednej księżce — „Polish Country-sides”, wydanej w r. 1936 przez American Geographical Society. Książka jest dokumentem polskiego obyczaju wiejskiego i kultury materialnej tego czasu, zawartym w 500 zdjęciach i szczegółowych adnotacjach. (Z.K.)

LOKALE DLA BIBLIOTEK

Nowy gmach dla „Jagiellonki”. Podjęte w ubiegłym roku — dzięki osobistemu poparciu gen. Jaruzelskiego — prace projektowe nad drugim etapem rozbudowy Biblioteki Jagiellońskiej są zaawansowane. Inwestycja objęta została zamówieniem rządowym. Przewiduje się, że opracowanie i zatwierdzenie założeń techniczno-ekonomicznych zostanie zamknięte do końca 1989 r. Budowa ma się rozpocząć w r. 1990, a zakończyć w r. 1995. Wstępnie generalnego wykonawstwa podjął się krakowski „Budopol”. Projekt Romualda Loglera przewiduje, że nowy obiekt będzie miał 20 tys. m² powierzchni, co powinno zaspokoić potrzeby krakowskiej księżnicy na ok. 50 lat. Oby „Jagiellonka” miała więcej szczęścia do terminów niż warszawska Biblioteka Narodowa.

W Ozorkowie (woj. łódzkie) otwarto w maju dwie filie biblioteczne (dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży) zlokalizowane w samodzielnym budynku (400 m²) przy dużym osiedlu mieszkaniowym. Budynek został odbudowany od fundamentów w ciągu półtora roku przez Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne dzięki funduszom Wydziału Kultury i Sztuki m. Łodzi. (I.N.)

W Lwówku (woj. poznańskie) nowy lokal i całkowicie nowe wyposażenie otrzymała w lipcu Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna.

PERSONALIA

Danuta Przemieniecka — b. wicedyrektor WBP w Koszalinie, organizatorka Punktu Konsultacyjnego POKB, obecnie kierowniczka Filii CUKB, aktywna działaczka Stronnictwa Demokratycznego, wieloletnia radna Miejskiej Rady Narodowej w Koszalinie, przewodnicząca Zarządu Okręgu i członek ZG SBP — została laureatką nagrody Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie. Serdecznie gratulujemy.